

MONITORUL OFICIAL

AL

ROMÂNIEI

Anul 186 (XXX) — Nr. 108

PARTEA I
LEGI, DECRETE, HOTĂRĂRI ȘI ALTE ACTE

Luni, 5 februarie 2018

SUMAR

	Pagina
DECIZII ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE	
Decizia nr. 759 din 23 noiembrie 2017 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 56 alin. (1) lit. c) teza a doua, prima ipoteză din Legea nr. 53/2003 — Codul muncii	2–5
★	
Opinie separată	6–7
ACTE ALE ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE	
Decizia nr. 84 din 20 noiembrie 2017 (Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept)	8–16

DECIZII ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIA Nr. 759

din 23 noiembrie 2017

referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 56 alin. (1) lit. c) teza a doua, prima ipoteză din Legea nr. 53/2003 — Codul muncii

Valer Dorneanu	— președinte
Marian Enache	— judecător
Petre Lăzăroiu	— judecător
Mircea Ștefan Minea	— judecător
Daniel-Marius Morar	— judecător
Mona-Maria Pivniceru	— judecător
Livia Doina Stanciu	— judecător
Simona-Maya Teodoroiu	— judecător
Varga Attila	— judecător
Patricia Marilena Ionea	— magistrat-asistent

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 56 alin. (1) lit. c) teza a doua, prima ipoteză din Legea nr. 53/2003 — Codul muncii, excepție ridicată de Felicia Oanea în Dosarul nr. 27.722/3/2014 (nr. vechi 3.680/2016) al Curții de Apel București — Secția a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale și de Veronica Doboș în Dosarul nr. 7.802/99/2015 al Curții de Apel Iași — Secția litigii de muncă și asigurări sociale. Excepția formează obiectul dosarelor Curții Constituționale nr. 2.114D/2016 și nr. 3.477D/2016.

2. Dezbaterile au avut loc la data de 9 noiembrie 2017, cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror Loredana Veisa, și au fost consemnate în încheierea de ședință de la acea dată, când, în temeiul art. 53 alin. (5) și art. 58 alin. (3) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, republicată, cu modificările ulterioare, Curtea a dispus conexarea Dosarului nr. 3.477D/2016 la Dosarul nr. 2.114D/2016 și, având în vedere cererea de întrerupere a deliberărilor pentru o mai bună studiere a problemelor ce formează obiectul cauzei, în temeiul dispozițiilor art. 57 și art. 58 alin. (3) din Legea nr. 47/1992, precum și ale art. 396 din Codul de procedură civilă, a amânat pronunțarea la data de 23 noiembrie 2017, când a pronunțat prezenta decizie.

CURTEA,

având în vedere actele și lucrările dosarelor, constată următoarele:

3. Prin Încheierea din 20 septembrie 2016, pronunțată în Dosarul nr. 27.722/3/2014 (nr. vechi 3.680/2016), **Curtea de Apel București — Secția a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 56 alin. (1) lit. c) teza a II-a din Legea nr. 53/2003 — Codul muncii**. Excepția de neconstituționalitate a fost ridicată de Felicia Oanea în cadrul apelului formulat împotriva Sentinței civile nr. 13.575 din 17 decembrie 2015, pronunțată de Tribunalul București — Secția a VIII-a civilă, conflicte de muncă și asigurări sociale în Dosarul nr. 27.722/3/2014, având ca obiect contestația formulată împotriva deciziei de concediere.

4. Prin Încheierea din 10 noiembrie 2016, pronunțată în Dosarul nr. 7.802/99/2015, **Curtea de Apel Iași — Secția litigii de muncă și asigurări sociale a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 56 alin. (1) lit. c) teza a doua, prima ipoteză din Legea nr. 53/2003 — Codul muncii**. Excepția a fost

ridicată de Veronica Doboș cu prilejul soluționării apelurilor formulate împotriva Sentinței civile nr. 609 din 30 martie 2016, pronunțată de Tribunalul Iași în Dosarul nr. 7.802/99/2015, având ca obiect contestația formulată împotriva deciziei de reintegrare.

5. În motivarea excepției de neconstituționalitate autorii acesteia susțin că dispozițiile de lege criticate, care prevăd încetarea de drept a contractului individual de muncă la data comunicării deciziei de pensie în cazul pensiei de invaliditate de gradul III, sunt contrare prevederilor art. 16 alin. (1), art. 41 alin. (1) și art. 53 din Constituție. În acest sens, arată că aceste dispoziții de lege fac imposibilă continuarea raporturilor de muncă cu un program redus de 4 ore pe zi, deși, potrivit definiției date de art. 69 din Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, invaliditatea de gradul III se caracterizează prin pierderea a cel puțin jumătate din capacitatea de muncă, persoana putând să presteze însă o activitate profesională, corespunzătoare a cel mult jumătate din timpul normal de muncă. Astfel, este restrâns exercițiul dreptului la muncă, întrucât continuarea activității profesionale este lăsată la latitudinea angajatorului, care poate opta dacă mai dorește sau nu să încheie un nou contract individual de muncă. De asemenea, se încalcă prevederile art. 53 din Constituție, întrucât măsura încetării de drept a contractului individual de muncă în ipoteza arătată mai sus nu este rezonabilă și transformă dreptul la muncă într-o simplă noțiune teoretică, iluzorie. Totodată, măsura este disproporționată, iar o soluție echitabilă pentru ambele părți ar impune modificarea contractului individual de muncă prin restrângerea duratei de lucru. În sfârșit, autorii excepției susțin că dispozițiile art. 56 alin. (1) lit. c) teza a II-a, prima ipoteză din Legea nr. 53/2003 instituie o discriminare ce are ca temei starea de invaliditate.

6. **Curtea de Apel București — Secția a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale** consideră că dispozițiile de lege criticate sunt neconstituționale, întrucât aduc atingere dreptului la muncă și sunt discriminatorii. În acest sens, arată că, deși din dispozițiile Legii nr. 263/2010 se desprinde intenția legiuitorului de a încuraja rămânerea în câmpul muncii a pensionarilor încadrați în gradul III de invaliditate, dispozițiile art. 56 alin. (1) lit. c) teza a II-a, prima ipoteză din Legea nr. 53/2003 dispun încetarea de drept a contractului individual de muncă a acestora și nu permit angajatorului să își adapteze conduita la nevoile salariatului, care încă mai poate presta activitatea cu o jumătate de normă. De asemenea, salariatul ce beneficiază de o pensie de invaliditate de gradul III este tratat discriminatoriu față de salariatul care poate fi angajat de către angajator cu o jumătate de normă, deși ambii au capacitatea de muncă pentru respectiva jumătate de normă. În plus, trebuie ținut cont de faptul că cel pensionat pentru invaliditate de gradul III își va găsi mai greu un loc de muncă din cauza condiției sale.

7. **Curtea de Apel Iași — Secția litigii de muncă și asigurări sociale** apreciază că soluția legislativă criticată este excesivă și neproporțională, de vreme ce angajatorul și salariatul ar putea opta pentru reducerea timpului de muncă, iar pensionarul de invaliditate de gradul III are dreptul de a opta chiar pentru suspendarea plății pensiei, în vederea continuării

muncii în aceleași condiții. Nu în ultimul rând, textul de lege nu este nici clar și nici accesibil, în condițiile în care decizia de pensionare se comunică persoanei care a solicitat pensionarea, nu și angajatorului, care este cel obligat la constatarea încetării de drept a raportului de muncă.

8. În conformitate cu dispozițiile art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierile de sesizare au fost comunicate președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului, precum și Avocatului Poporului, pentru a-și formula punctele de vedere cu privire la excepția de neconstituționalitate.

9. **Guvernul**, considerând că, în fapt, desfacerea de drept a contractului individual de muncă în cazul pensionării salariatului pentru invaliditate de gradul III este o măsură de protecție a persoanelor care și-au pierdut jumătate din capacitatea de muncă, apreciază că excepția de neconstituționalitate nu este întemeiată.

10. **Avocatul Poporului** consideră că dispozițiile de lege criticate sunt constituționale.

11. **Președinții celor două Camere ale Parlamentului** nu au comunicat punctele de vedere solicitate.

CURTEA,

examinând încheierile de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului și Avocatului Poporului, rapoartele întocmite de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispozițiile de lege criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr. 47/1992, reține următoarele:

12. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art. 146 lit. d) din Constituție, precum și ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 și 29 din Legea nr. 47/1992, să soluționeze excepția de neconstituționalitate.

13. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie dispozițiile art. 56 alin. (1) lit. c) teza a II-a, prima ipoteză din Legea nr. 53/2003 — Codul muncii, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 345 din 18 mai 2011, cu modificările și completările ulterioare, dispoziții potrivit cărora: „(1) *Contractul individual de muncă existent încetează de drept: [...]*

c) la data îndeplinirii cumulative a condițiilor de vârstă standard și a stagiului minim de cotizare pentru pensionare; la data comunicării deciziei de pensie în cazul pensiei de invaliditate de gradul III, pensiei anticipate parțiale, pensiei anticipate, pensiei pentru limită de vârstă cu reducerea vârstei standard de pensionare; la data comunicării deciziei medicale asupra capacității de muncă în cazul invalidității de gradul I sau II;”.

14. Autorii excepției de neconstituționalitate consideră că dispozițiile de lege criticate sunt contrare următoarelor prevederi constituționale: art. 16 alin. (1) referitor la egalitatea în drepturi a cetățenilor, art. 41 alin. (1) privind dreptul la muncă și art. 53 referitor la condițiile restrângerii exercițiului unor drepturi sau libertăți.

15. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea constată că autorii acesteia critică, în esență, soluția legislativă care prevede desfacerea de drept a contractului individual de muncă al salariatului care a obținut pensionarea pentru invaliditate de gradul III. În acest sens, autorii excepției arată că măsura este excesivă, de vreme ce acordarea pensiei de invaliditate de gradul III nu este incompatibilă, din punct de vedere legal, cu obținerea unor venituri din alte activități profesionale desfășurate în limitele a cel mult jumătate din timpul normal de muncă. Pentru aceste motive, aceștia consideră că este încălcat dreptul la muncă și sunt discriminați.

16. Având în vedere aceste critici, Curtea urmează a analiza mai întâi cadrul legal la care autorii excepției fac trimitere și care privește problematica compatibilității acordării pensiei de invaliditate de gradul III cu obținerea unor venituri din desfășurarea unor activități profesionale. Astfel, reține că, potrivit

dispozițiilor art. 68 alin. (1) din Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 852 din 20 decembrie 2010, „*Pensia de invaliditate se cuvine persoanelor care și-au pierdut total sau cel puțin jumătate din capacitatea de muncă, din cauza: a) accidentelor de muncă și bolilor profesionale, conform legii; b) neoplaziilor, schizofreniei și SIDA; c) bolilor obișnuite și accidentelor care nu au legătură cu munca.*” De asemenea, așa cum dispun următoarele alineate ale aceluiași articol de lege, „*beneficiază de pensie de invaliditate, în condițiile prevăzute la art. 49 alin. (1) lit. c) și g)*”, respectiv cei care au satisfăcut serviciul militar ca militar în termen sau militar cu termen redus, pe durata legal stabilită, au fost concentrați, mobilizați sau în prizonierat, precum și cei care au fost elevi ai unei școli militare/școli de agenți de poliție sau studenți ai unei instituții de învățământ din sistemul de apărare națională, ordine publică și siguranță națională pentru formarea cadrelor militare, polițiștilor și funcționarilor publici cu statut special din sistemul administrației penitenciare, cu excepția liceului militar. Totodată, art. 68 alin. (3) din Legea nr. 263/2010 prevede că „*au dreptul la pensie de invaliditate, în condițiile prevăzute la alin. (1) lit. a), și elevii, ucenicii și studenții care și-au pierdut total sau cel puțin jumătate din capacitatea de muncă, ca urmare a accidentelor de muncă sau bolilor profesionale survenite în timpul și din cauza practicii profesionale.*” În sfârșit, alin. (4) al aceluiași articol de lege stabilește că „*Persoanele care și-au pierdut total sau cel puțin jumătate din capacitatea de muncă și marii mutilați, ca urmare a participării la lupta pentru victoria Revoluției din Decembrie 1989 ori în legătură cu evenimentele revoluționare din decembrie 1989, care erau cuprinși într-un sistem de asigurări sociale anterior datei ivirii invalidității din această cauză, au dreptul la pensie de invaliditate în aceleași condiții în care se acordă pensia de invaliditate persoanelor care au suferit accidente de muncă.*”

17. Art. 69 din Legea nr. 263/2010 stabilește că, în funcție de gradul de reducere a capacității de muncă, invaliditatea este: „*a) de gradul I, caracterizată prin pierderea totală a capacității de muncă și a capacității de autoîngrijire; b) de gradul II, caracterizată prin pierderea totală a capacității de muncă, cu păstrarea capacității de autoîngrijire; c) de gradul III, caracterizată prin pierderea a cel puțin jumătate din capacitatea de muncă, persoana putând să presteze o activitate profesională, corespunzătoare a cel mult jumătate din timpul normal de muncă.*”

18. Păstrarea capacității de muncă a pensionarilor încadrați în gradul III de invaliditate, chiar dacă într-o măsură restrânsă, a determinat legiuitorul să instituie un tratament juridic diferit în privința acestor persoane în comparație cu cele încadrate în gradul I sau II. Astfel, spre deosebire de pensionarii de invaliditate de gradul I sau II, care, potrivit art. 114 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 263/2010, nu pot cumula pensia de invaliditate cu obținerea unor venituri lunare aflându-se în una dintre situațiile prevăzute la art. 6 alin. (1) pct. I lit. a) și b) sau pct. II din Legea nr. 263/2010 — respectiv persoane care desfășoară activități pe bază de contract individual de muncă, inclusiv soldații și gradații voluntari; funcționari publici; persoane care își desfășoară activitatea în funcții electivă sau care sunt numite în cadrul autorității executive, legislative ori judecătorești, pe durata mandatului, precum și membrii cooperatori dintr-o organizație a cooperății meșteșugărești, ale căror drepturi și obligații sunt asimilate, în condițiile Legii nr. 263/2010, cu cele ale persoanelor prevăzute la pct. I —, pensionarii de invaliditate de gradul III pot, potrivit art. 114 alin. (1) lit. f) din Legea nr. 263/2010, să cumuleze pensia cu aceste venituri, dacă rezultă din activități profesionale care nu depășesc jumătate din programul normal de lucru al locului de muncă respectiv.

19. Curtea apreciază că, alături de rațiunea de ordin obiectiv, ce ține de faptul că pensionarii de invaliditate de gradul III păstrează o parte din capacitatea de muncă, ceea ce le permite să desfășoare o activitate profesională în limite restrânse, soluția legislativă consacrată de art. 114 alin. (1) lit. f) din Legea nr. 263/2010 răspunde și nevoii de a încuraja rămânerea asiguraților cât mai mult în masa activă a populației, fapt ce contribuie la menținerea unui număr cât mai mare de contribuabili la fondul asigurărilor sociale.

20. În contextul legislativ mai sus arătat, dispozițiile art. 56 alin. (1) lit. c) teza a doua, prima ipoteză din Legea nr. 53/2003 — care constituie obiectul analizei de constituționalitate — prevăd comunicarea deciziei de pensionare de invaliditate de gradul III ca reprezentând una dintre cauzele care determină încetarea de drept a contractului individual de muncă. Desigur, spre deosebire de beneficiarii pensiei de invaliditate de gradul I sau II, care nu pot cumula pensia cu obținerea unor venituri lunare aflându-se în una dintre situațiile prevăzute la art. 6 alin. (1) pct. I lit. a) și b) sau pct. II din Legea nr. 263/2010, în cazul pensionarilor de invaliditate de gradul III angajatorul dispune, în mod teoretic, de opțiunea încheierii unui nou contract individual de muncă, pentru cel mult o jumătate din timpul normal de muncă. De asemenea, pensionarul este liber să găsească un alt loc de muncă în cazul refuzului angajatorului de a reînnoi raporturile de muncă.

21. Referindu-se, prin Decizia nr. 279 din 23 aprilie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 431 din 17 iunie 2015, la dreptul la muncă, consacrat de art. 41 din Constituție, Curtea a reținut că acesta este un drept complex, ce implică diferite aspecte, libertatea alegerii profesiei și a locului de muncă reprezentând numai unele dintre componentele acestui drept. Astfel, odată dobândit un loc de muncă, acesta trebuie să se bucure de o serie de garanții care să-i asigure stabilitatea, neputând fi de conceput că prevederile constituționale ar asigura libertatea de a obține un loc de muncă, dar nu și garantarea păstrării acestuia, cu respectarea, evidentă, a condițiilor și limitelor constituționale.

22. Având în vedere cele mai sus arătate, Curtea apreciază că, deși în ipoteza normei de drept criticate nu se poate vorbi despre o afectare a dreptului la muncă în substanța sa, în egală măsură nu se poate omite că măsura încetării de drept a contractului individual de muncă de la comunicarea deciziei de pensie în cazul pensiei de invaliditate de gradul III reprezintă o restrângere a exercițiului dreptului la muncă, care impune a fi analizat, prin efectuarea unui test de proporționalitate, dacă această soluție legislativă este rezonabilă, proporțională cu obiectivul urmărit și nu transformă dreptul la muncă în unul iluzoriu/teoretic. În acest sens, Curtea amintește cele statuate referitor la principiul proporționalității prin Decizia nr. 266 din 21 mai 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 443 din 19 iulie 2013, și Decizia nr. 462 din 17 septembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 775 din 24 octombrie 2014, paragraful 30, în care a arătat că „orice măsură luată trebuie să fie adecvată — capabilă în mod obiectiv să ducă la îndeplinirea scopului, necesară — indispensabilă pentru îndeplinirea scopului și proporțională — justul echilibru între interesele concrete pentru a fi corespunzătoare scopului urmărit.” Astfel, Curtea a apreciat că, în vederea realizării testului de proporționalitate, trebuie, mai întâi, să stabilească scopul urmărit de legiuitor prin măsura criticată și dacă acesta este unul legitim, întrucât testul de proporționalitate se va putea raporta doar la un scop legitim. De asemenea, Curtea a precizat, prin Decizia nr. 266 din 21 mai 2013, că pentru corecta aplicare a testului este necesară examinarea fiecăruia dintre cele trei elemente în ordinea respectivă.

23. Urmând reperele mai sus arătate, Curtea va analiza în continuare dacă măsura încetării de drept a contractului

individual de muncă în ipoteza art. 56 alin. (1) lit. c) teza a II-a, prima ipoteză din Legea nr. 53/2003 este justificată de un scop legitim, dacă este adecvată acestui scop, necesară și dacă se păstrează un just echilibru între drepturile și interesele în concurs pentru a fi corespunzătoare scopului urmărit.

24. Cât privește existența unui scop legitim, Curtea apreciază că încetarea de drept a contractului individual de muncă în urma comunicării deciziei de pensie de invaliditate de gradul III este determinată, în concepția legiuitorului, de modificarea unor condiții esențiale care au fost avute în vedere la momentul încheierii acestui contract, condiții ce privesc capacitatea fizică ori psihică a salariatului de a mai corespunde cerințelor locului de muncă. În mod evident, capacitatea de muncă este diminuată și impune o restrângere a normei de muncă, cu toate consecințele ce decurg din această împrejurare sub aspectul rezultatelor muncii. Prin urmare, contractul individual de muncă nu mai poate continua în aceleași condiții precum cele avute în vedere până la data comunicării deciziei de pensionare de invaliditate de gradul III și, privită din această perspectivă, soluția legislativă analizată apare ca fiind justificată de un scop legitim.

25. Analizând, în continuare, dacă încetarea de drept a contractului individual de muncă are un caracter adecvat în ipoteza prevăzută de dispozițiile de lege supuse controlului de constituționalitate, Curtea consideră că această măsură reprezintă, fără îndoială, o modalitate tranșantă, neechivocă de a marca încetarea raporturilor de muncă întemeiate pe condiții care nu mai pot fi întrunite. Angajatorul nu este obligat să dovedească faptul că salariatul nu mai corespunde cerințelor locului de muncă, acest fapt fiind prezumat din însăși decizia de pensionare de invaliditate de gradul III. În consecință, soluția legislativă criticată pare să răspundă rațiunii avute în vedere de legiuitor, fiind adecvată acesteia.

26. Cu toate acestea, Curtea observă că dispozițiile art. 56 alin. (1) din Legea nr. 53/2003 se referă la cauzele care determină încetarea contractului individual de muncă, fără a face deosebiri între varietățile contractului individual de muncă. Or, dispozițiile art. 103 și următoarele din Legea nr. 53/2003 reglementează contractul individual de muncă cu timp parțial, potrivit căruia salariatul realizează doar fracțiuni de normă de cel puțin două ore pe zi. Prin urmare, din interpretarea dispozițiilor art. 56 alin. (1) lit. c) teza a doua, prima ipoteză din Legea nr. 53/2003, ar rezulta că încetarea de drept a contractului individual de muncă poate interveni chiar și atunci când este vorba despre un contract individual de muncă cu timp parțial, egal sau chiar mai mic de o jumătate de normă. În această situație, este evident că măsura este nejustificată.

27. Mai mult, Curtea apreciază că, și în ceea ce privește contractele de muncă cu normă întreagă, încetarea de drept a contractului individual de muncă de la comunicarea deciziei de pensionare de invaliditate de grad III, deși adecvată rațiunilor avute în vedere de legiuitor, este o măsură excesivă, disproporționată. Un prim argument în acest sens este acela că dispozițiile de lege criticate înfrâng principiul libertății de voință al părților raportului de muncă, întrucât le lipsesc pe acestea de posibilitatea de a decide asupra continuării contractului individual de muncă în noile condiții, renegociind termenii acestuia. Astfel, potrivit dispozițiilor art. 41 alin. (3) din Legea nr. 53/2003, părțile raportului de muncă, de comun acord, pot modifica: „a) durata contractului; b) locul muncii; c) felul muncii; d) condițiile de muncă; e) salariul; f) timpul de muncă și timpul de odihnă.” În ipoteza art. 56 alin. (1) lit. c) teza a doua, prima ipoteză din Legea nr. 53/2003, o astfel de modificare a clauzelor contractului este însă exclusă, textul de lege tranșând clar încetarea raportului de muncă.

28. În plus, Curtea reține că, potrivit art. 107 alin. (1) din Legea nr. 53/2003, „angajatorul este obligat ca, în măsura în care este posibil, să ia în considerare cererile salariaților de a se

transfera fie de la un loc de muncă cu normă întreagă la unul cu fracțiune de normă, fie de la un loc de muncă cu fracțiune de normă la un loc de muncă cu normă întreagă sau de a-și mări programul de lucru, în cazul în care apare această oportunitate.” Dispozițiile alin. (4) al aceluiași articol de lege instituie obligația de diligență a angajatorului de a asigura „*în măsura în care este posibil, accesul la locuri de muncă cu fracțiune de normă la toate nivelurile.*” Aceste texte de lege instituie o reglementare flexibilă, aptă să se conformeze schimbărilor inerente care intervin în raporturile dintre părțile contractului individual de muncă, pornind de la situații obiective sau subiective ce apar pe parcursul derulării acestuia. Legiuitorul a avut în vedere că, la baza tuturor acestor raporturi, se află factorul uman, supus unor influențe multiple și aflat în continuă transformare. Or, Curtea observă, din nou, că și această facilitate este exclusă în cazul celor pensionați pentru invaliditate de gradul III.

29. Împrejurarea că acordarea pensiei de invaliditate de gradul III se face din inițiativa asiguratului nu poate constitui, în opinia Curții, un argument temeinic pentru a institui o reglementare mai puțin favorabilă pentru pensionarii de invaliditate de gradul III în raport cu ceilalți salariați, care se bucură de dreptul de a renegocia clauzele contractului și de a obține reducerea timpului de muncă, în contextul în care reglementările legale permit cumulul pensiei cu venituri obținute din prestarea unor activități profesionale, corespunzătoare a cel mult jumătate din timpul normal de muncă. Persoana care îndeplinește cerințele legale pentru acordarea pensiei de invaliditate de gradul III se vede astfel silită să opteze, în mod pragmatic, între solicitarea acestui drept și continuarea raporturilor de muncă existente, a căror exercitare parțială îi este permisă de lege, dar care, tot în temeiul legii, încetează. În acest cadru, dispozițiile art. 56 alin. (1) lit. c) teza a doua, prima ipoteză din Legea nr. 53/2003 apar mai degrabă ca o sancțiune și, în orice caz, ca o soluție inflexibilă, distinctă în tabloul reglementării Codului muncii.

30. Nici împrejurarea că emiterea unei decizii de pensionare de invaliditate de gradul III impune o modificare a termenilor contractului individual de muncă ce nu poate fi întotdeauna realizată, întrucât angajatorul nu are în toate cazurile disponibil un loc de muncă adecvat condiției celui pensionat, nu poate constitui, în opinia Curții, o motivație suficientă pentru a justifica instituirea unei măsuri atât de drastice precum încetarea de drept a contractului individual de muncă. Astfel, Curtea admite

33. Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 146 lit. d) și al art. 147 alin. (4) din Constituție, precum și al art. 1—3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) și al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

Admite excepția de neconstituționalitate ridicată de Felicia Oanea în Dosarul nr. 27.722/3/2014 (nr. vechi 3.680/2016) al Curții de Apel București — Secția a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale și de Veronica Doboș în Dosarul nr. 7.802/99/2015 al Curții de Apel Iași — Secția litigiilor de muncă și asigurări sociale și constată că dispozițiile art. 56 alin. (1) lit. c) teza a doua, prima ipoteză din Legea nr. 53/2003 — Codul muncii sunt neconstituționale.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului, Curții de Apel București — Secția a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale și Curții de Apel Iași — Secția litigiilor de muncă și asigurări sociale și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 23 noiembrie 2017.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE
prof. univ. dr. **VALER DORNEANU**

că angajatorul nu poate fi forțat, împotriva intereselor sale, să mențină un salariat care nu mai poate contribui la buna desfășurare a activității unității, întrucât acest fapt ar contraveni prevederilor art. 45 din Constituție, referitoare la libertatea economică. Reglementarea drepturilor și obligațiilor ce izvorăsc din raporturile de muncă, chiar dacă sunt diferite și specifice fiecăreia dintre părțile acestui raport, trebuie să tindă către o protecție egală, care să nu favorizeze sau, din contră, să pună într-un con de umbră interesele uneia dintre aceste părți. Cu toate acestea, Curtea are în vedere situația reglementată de art. 61 lit. c) din Legea nr. 53/2003, privind dreptul de care dispune angajatorul de a concedia salariatul care a devenit inapt din punct de vedere fizic sau psihic pentru îndeplinirea atribuțiilor corespunzătoare locului de muncă ocupat, situație pe care o consideră comparabilă cu cea supusă analizei de constituționalitate. Astfel, în ipoteza art. 61 lit. c) din Legea nr. 53/2003, dreptul de a decide concedierea este lăsat la dispoziția angajatorului, nu înainte însă de a căuta, potrivit art. 64 alin. (1) din aceeași lege, în măsura posibilului, o soluție pentru menținerea salariatului în unitate, în condiții adecvate condiției acestuia din urmă. Această reglementare are un caracter echilibrat, reușind să protejeze atât interesele angajatorului, cât și pe cele ale salariatului, în măsura în care, obiectiv, acest lucru este realizabil.

31. Având în vedere toate cele mai sus reținute, Curtea apreciază că restrângerea exercițiului dreptului la muncă rezultată ca efect al dispozițiilor art. 56 alin. (1) lit. c) teza a doua, prima ipoteză din Legea nr. 53/2003 reprezintă o măsură disproporționată în raport cu rațiunile avute în vedere de legiuitor și creează un dezechilibru sub aspectul protecției acordate celor două părți ale raportului de muncă, fiind astfel înfrântă prevederile art. 41 alin. (1) din Constituție. Această concluzie apare cu atât mai conturată cu cât se are în vedere faptul că se referă la persoane care dispun de șanse reduse de integrare pe piața muncii, ca urmare a stării de invaliditate.

32. De asemenea, raportându-se la ansamblul reglementării Codului muncii, Curtea consideră că dispozițiile de lege supuse controlului de constituționalitate plasează beneficiarii pensiei de invaliditate de gradul III într-o situație defavorabilă în raport cu ceilalți salariați care beneficiază de dreptul de a renegocia clauzele contractului individual de muncă, astfel încât să poată continua raporturile de muncă în condiții adecvate capacității lor de muncă.

OPINIE SEPARATĂ

În dezacord cu soluția adoptată de Curtea Constituțională prin Decizia nr. 759 din 23 noiembrie 2017, cu majoritate de voturi, considerăm că excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 56 alin. (1) lit. c) teza a II-a, prima ipoteză din Legea nr. 53/2003 — Codul muncii trebuia să fie respinsă ca neîntemeiată, pentru următoarele considerente:

Încetarea de drept a contractului individual de muncă poate fi definită ca desființarea raporturilor juridice de muncă, prin efectul legii, în cazurile expres și limitativ prevăzute de legiuitor, ca urmare a producerii unui act sau fapt juridic fără legătură cu voința părților contractante, care determină imposibilitatea obiectivă a executării obligațiilor derivate din încheierea contractului individual de muncă.

Cu alte cuvinte, încetarea de drept a contractului individual de muncă nu este determinată de o manifestare de voință a părților în sensul finalizării raportului de muncă, ci are loc, prin efectul legii, ca urmare a intervenirii unei situații de fapt prevăzute de lege, care nu mai permite continuarea raporturilor de muncă în condițiile inițiale, independent de voința angajatului sau a angajatorului.

Potrivit legii, persoana încadrată în gradul III de invaliditate a pierdut cel puțin jumătate din capacitatea de muncă, putând să presteze o activitate profesională, corespunzătoare a cel mult jumătate din timpul normal de muncă [art. 69 lit. c) din Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice]. Rezultă, astfel, că, urmare a unei decizii medicale prin care se constată invaliditatea de gradul III, se modifică, în mod evident, unul dintre elementele esențiale ale contractului individual de muncă, respectiv acela privind timpul de muncă. Este o modificare independentă de voința salariatului sau a angajatorului, stabilită prin lege.

Atât practica instanțelor de judecată, cât și doctrina au subliniat faptul că, în ceea ce privește încetarea de drept a contractului de muncă la data comunicării deciziei de pensie, în cazul pensiei de invaliditate de gradul III, se face distincție între încetarea contractului de muncă și emiterea deciziei angajatorului prin care se constată această încetare. Astfel, încetarea intervine la momentul comunicării deciziei de pensionare către angajat, pe baza unor înscrisuri medicale, și nu la momentul comunicării deciziei de pensionare către angajator¹. Cum efectele se produc în virtutea legii, contractul de muncă încetează în chiar momentul apariției cauzei de încetare, fără să mai fie nevoie de vreo formalitate ori să intervină un act al angajatorului². Chiar dacă s-ar scurge o perioadă de timp între momentul comunicării deciziei de pensionare de către casa de pensii asiguratului și momentul comunicării deciziei de către salariat angajatorului, această situație nu poate duce la concluzia inaplicării prevederilor art. 56 din Codul muncii, în condițiile în care obligația informării angajatorului asupra emiterii deciziei de pensionare pe caz de invaliditate subzistă în sarcina salariatului [art. 56 alin. (2) din Codul muncii]; continuarea raporturilor de muncă până la data emiterii deciziei angajatorului, chiar dacă ar putea prezuma un acord tacit al acestuia, este lipsită de relevanță, întrucât încetarea de drept intervine independent de voința părților. Această situație are ca efect încetarea drepturilor și obligațiilor

convenite de către părți prin contractul individual de muncă, o nouă convenție impunând *ad validitatem* o formă scrisă, potrivit prevederilor art. 16 din Codul muncii.

Prevederile art. 118 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 263/2010 permit pensionarului de invaliditate de grad III să realizeze venituri, dar dispozițiile art. 56 alin. (1) lit. c) teza a II-a, prima ipoteză din Codul muncii, în varianta actuală, sunt pe deplin aplicabile, întrucât textul din Legea nr. 263/2010 nu se referă la realizarea unor venituri prin continuarea contractului de muncă. Așadar, la data comunicării către salariat a deciziei de acordare a pensiei de invaliditate gradul III, raporturile de muncă stabilite cu salariatul pensionar încetează de drept, prin efectul legii, independent de voința părților, urmând ca, în situația în care ambele părți convin continuarea/începerea raporturilor de muncă, să intervină un acord expres, manifestat în formă scrisă, așa cum impune textul de lege. Mai mult, în actuala reglementare, faptul că pensionarii de invaliditate de gradul III pot cumula pensia cu veniturile realizate dintr-o activitate profesională reprezintă doar o facultate pentru pensionar, fără a constitui o obligație legală pentru angajator de a menține postul fostului salariat, mai ales că, în aceeași perioadă în care a intervenit invaliditatea de gradul III a salariatului, angajatorul său se poate confrunta și cu necesitatea de a lua anumite măsuri de politică salarială pentru a face față realităților economice, cum ar fi, de exemplu, concedierea colectivă³.

De principiu, relațiile de muncă se bazează pe bună-credință [art. 8 alin. (1) din Codul muncii], însă apreciem că soluția Curții Constituționale lasă deschisă calea salariatului căruia i s-a comunicat decizia de pensionare pentru invaliditate de gradul III și care „uită” să informeze angajatorul cu privire la acest fapt, de a continua raporturile de muncă astfel cum au fost stabilite inițial și de a încasa și drepturile de pensie, ceea ce se poate converti în nerespectarea dispozițiilor art. 114 alin. (1) lit. f) din Legea nr. 263/2010, care prevăd expres că plata pensiei se suspendă în cazul în care pensionarul încadrat în gradul III se angajează cu depășirea a jumătate din programul normal de lucru (maximul legal). Or, acest text se constituie într-o măsură de protecție a persoanelor care, din motive independente de voința lor, și-au pierdut cel puțin jumătate din capacitatea de muncă, situația fiind, de altfel, constatată prin documente medicale. Pe cale de consecință, încetarea de drept a contractului de muncă în cazul constatării invalidității de gradul III semnifică îndeplinirea obligației statului [de drept, democratic și social, așa cum este definit în termenii art. 1 alin. (3) din Constituție] de a interveni legal în sprijinul celui care și-a pierdut cel puțin jumătate din capacitatea de muncă, printr-o măsură care să împiedice continuarea raporturilor de muncă ale salariatului conform contractului inițial, în detrimentul sănătății sale. Pentru a se evita o astfel de situație, au fost necesare aceste norme imperative, pentru că, în caz contrar, părțile ar avea posibilitatea să deroge de la ele prin acordul lor de voință, ceea ce ar permite și angajatorului să își impună punctul de vedere și să dicteze modalitatea de continuare a raporturilor de muncă, respectiv să impună continuarea raporturilor de muncă stabilite inițial, inclusiv programul normal de lucru de 8 ore.

¹ A se vedea, în acest sens, I.T. Ștefănescu, *Tratat teoretic și practic de drept al muncii*, ediția a IV-a revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2017, p. 453. În ceea ce privește practica instanțelor de judecată, cu titlu de exemplu, menționăm: Curtea de Apel București, Secția a VII-a conflicte de muncă și asigurări sociale, Decizia civilă nr. 1.774 din 6 aprilie 2016, în *Revista Română de jurisprudență* nr. 2/2016, p. 118—123.

² A se vedea: Curtea de Apel București, Secția a VII-a conflicte de muncă și asigurări sociale, Decizia civilă nr. 1.774 din 6 aprilie 2016 sau Curtea de Apel Brașov, Secția civilă, conflicte de muncă și asigurări sociale, decizia nr. 73/R/2010.

³ În acest sens, a se vedea Curtea de Apel București, Secția a VII-a conflicte de muncă și asigurări sociale, Decizia civilă nr. 1.109/R din 25 aprilie 2007, în L. Uță, F. Rotaru, S. Cristescu, *Încetarea contractului individual de muncă. Practică judiciară*, Editura Hamangiu, București, 2009, p. 8 și urm.

Având în vedere considerațiile teoretice de mai sus, apreciem că declararea textului art. 56 alin. (1) lit. c) teza a II-a, prima ipoteză din Codul muncii ca neconstituțional are ca **efect direct forțarea angajatorului de a-l menține în activitate pe pensionarul de invaliditate de gradul III**, prin efectul legii. Or, o asemenea interpretare eludează în mod evident dispozițiile art. 1.266 alin. (2) din Codul civil, privind interpretarea contractelor după voința concordantă a părților, potrivit cărora „La stabilirea voinței concordante se va ține seama, între altele, de scopul contractului, de **negocierile purtate de părți**, de practicile statornicite între acestea și de comportamentul lor ulterior încheierii contractului”.

Prevederile art. 56 alin. (1) lit. c) teza a II-a, prima ipoteză din Codul muncii cu privire la încetarea de drept a contractului de muncă vizează evident contractul de muncă inițial și nu exclud posibilitatea încheierii unui nou contract de muncă. Considerăm că prin reglementarea în vigoare nu se înfrânge libertatea de voință a părților raportului de muncă prin lipsirea lor de posibilitatea de a decide asupra continuării contractului individual de muncă în noile condiții, ci, din contră, **se permite încheierea unui nou contract de muncă, în temeiul libertății muncii, cu același angajator sau cu altul.**

Este adevărat că, așa cum a subliniat Curtea Constituțională în jurisprudența sa, „odată dobândit un loc de muncă, acesta trebuie să se bucure de o serie de garanții care să-i asigure stabilitatea, neputând fi conceput că prevederile constituționale ar asigura libertatea de a obține un loc de muncă, dar nu și garantarea păstrării acestuia” (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 279 din 23 aprilie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 431 din 17 iunie 2015), dar aceste garanții nu trebuie absolutizate, pentru că reglementările legale care urmăresc asigurarea stabilității raporturilor juridice de muncă, a drepturilor și obligațiilor angajaților și angajatorilor au menirea să asigure desfășurarea raporturilor juridice de muncă într-un cadru legal, judicios, **echitabil**, dar **trebuie să asigure apărarea deopotrivă a intereselor legitime atât ale salariaților, cât și ale angajatorilor** (a se vedea Decizia nr. 506 din 4 octombrie 2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 982 din 4 noiembrie 2005). Modificarea contractului individual de muncă, urmare a invalidității de gradul III a salariatului, nu se poate transforma într-o modificare unilaterală, lipsită de negociere între părți, pe baza unor criterii subiective.

Păstrarea în activitate a pensionarului de invaliditate de gradul III nu corespunde, neapărat, nevoii de păstrare a asiguraților cât mai mult în masa activă a populației, cu consecința menținerii unui număr cât mai mare de contribuabili la fondul asigurărilor sociale, întrucât ceea ce interesează este cuantumul asigurărilor sociale, iar un simplu calcul aritmetic demonstrează că, în condițiile în care procentul aplicabil contribuțiilor de asigurări sociale este identic, o persoană angajată cu normă întreagă contribuie în valoare netă mai mult la fondul asigurărilor sociale decât o persoană care nu poate fi angajată, potrivit legii, decât cu normă parțială, de maximum 4 ore, așa cum este pensionarul de invaliditate de gradul III. Cu alte cuvinte, nici din această perspectivă nu se poate interzice dreptul angajatorului de a beneficia de o forță de muncă completă, corespunzătoare nevoilor sale, în condițiile în care au intervenit elemente independente de voința sa (invaliditatea de gradul III a angajatului), care nu numai că nu au fost avute în vedere la încheierea contractului de muncă inițial, dar impun și modificarea unor elemente esențiale ale raporturilor de muncă originare.

Pierderea capacității de muncă, deși doar parțială, constituie o modificare importantă a unuia dintre elementele esențiale ale contractului individual de muncă, cu privire la durata timpului de

muncă, și care nu se poate transforma într-o obligație a angajatorului de a păstra contractul de muncă. Or, atât doctrina de specialitate⁴, cât și practica judiciară converg asupra concluziei că elementele esențiale ale contractului de muncă nu pot fi modificate sau înlocuite unilateral, cu excepțiile prevăzute expres și limitativ de lege (de exemplu, delegarea și detașarea).

Chiar dacă nu i se poate reproșa angajatorului apariția situației de invaliditate, decizia de pensionare a fost emisă la cererea și cu acceptul său, ceea ce se poate traduce prin faptul că, implicit, acesta a acceptat ipoteza în care actualul angajator nu poate hotărî menținerea contractului de muncă încheiat anterior. Încetarea de drept a raportului de muncă într-o atare ipoteză nu echivalează cu o încetare în mod abuziv, nelegal și nejustificat, care să determine intervenția statului pentru a asigura salariatului exercitarea dreptului de apărare împotriva oricăror măsuri nelegale sau netemeinice. A obliga angajatorul să aibă o anumită conduită, prin raportare la incapacitatea parțială a angajatorului său de a îndeplini clauzele contractuale asupra cărora s-a convenit inițial, echivalează cu o ingerință nepermisă cu privire la dreptul acestuia de a le negocia. Faptul că legislația în vigoare permite pensionarului de invaliditate de gradul III să cumuleze pensia cu salariul sau că angajatorul are obligația morală de a-i oferi unei astfel de persoane posibilitatea de a exercita o anumită activitate nu exclude realitatea că o astfel de problematică este subsecventă și exterioară contractului individual de muncă încheiat inițial.

În acele cazuri, expres și limitativ prevăzute de lege, în care angajatorul trebuie să îi ofere un alt loc de muncă salariatului cu privire la care s-au modificat elementele ale contractului de muncă inițial, această obligație este una de diligență, și nu de rezultat, având în vedere faptul că o condiție *sine qua non* pentru un astfel de comportament este aceea a existenței în fapt a locului de muncă alternativ. Cu privire la această obligație, trebuie admis că principiul bunei-credințe, care guvernează și raporturile de muncă, impune angajatorului să își îndeplinească această obligație. Din punct de vedere terminologic, legiuitorul folosește, de regulă, în astfel de situații, sintagma „locuri de muncă vacante” [art. 64 alin. (1) din Codul muncii].

Apreciam că facilitățile oferite de cadrul normativ în vigoare salariaților, cum ar fi reglementarea flexibilă cu privire la posibilitatea acestora de a solicita angajatorului să se transfere fie de la un loc de muncă cu normă întreagă la unul cu fracțiune de normă sau invers, în cazul în care apare această oportunitate, și obligația corelativă a angajatorului de a lua în considerare astfel de cereri, nu este aplicabilă pensionarului de invaliditate de gradul III, pentru care art. 69 lit. c) din Legea nr. 263/2010 stabilește un program de lucru de maximum jumătate din timpul normal de muncă, respectiv de maximum 4 ore, determinat tocmai de pierderea a cel puțin jumătate din capacitatea de muncă. Pe de o parte, un astfel de angajat nu va putea, legal, să solicite transferul la un loc de muncă cu normă întreagă (dacă dorește, totuși, să lucreze mai mult de 4 ore, i se suspendă dreptul la pensia de invaliditate), iar pe de altă parte, în ipoteza în care pensionarul de invaliditate de gradul III dorește să i se mențină postul cu normă întreagă, acesta se află într-o imposibilitate medicală obiectivă de a solicita aplicarea programului de lucru de 8 ore.

Pentru aceste motive, fără a nega relevanța și valoarea analizei și argumentelor ce fundamentează soluția pronunțată cu votul majoritar al judecătorilor Curții Constituționale, credem, totuși, că excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 56 alin. (1) lit. c) teza a II-a, prima ipoteză din Legea nr. 53/2003 — Codul muncii trebuia să fie respinsă ca neîntemeiată.

JUDECĂTOR
prof. univ. dr. **VALER DORNEANU**

JUDECĂTOR
MARIAN ENACHE

⁴ A se vedea, I.T. Ștefănescu, *op. cit.*, p. 412; A. Țiclea, *Tratat de dreptul muncii*, ediția a X-a actualizată, Editura Universul Juridic, București, 2016, p. 683.

ACTE ALE ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

COMPLETUL PENTRU DEZLEGAREA UNOR CHESTIUNI DE DREPT

DECIZIA Nr. 84

din 20 noiembrie 2017

Dosar nr. 1.949/1/2017

Gabriela Elena Bogasiu — vicepreședintele Înaltei Curți de Casație și Justiție — președintele completului

Lavinia Curelea — președintele delegat al Secției I civile

Eugenia Voicheci — președintele Secției a II-a civile

Ionel Barbă — președintele Secției de contencios administrativ și fiscal

Viorica Cosma — judecător la Secția I civilă

Eugenia Pușcașiu — judecător la Secția I civilă

Rodica Susanu — judecător la Secția I civilă

Lavinia Dascălu — judecător la Secția I civilă

Alina Iuliana Țuca — judecător la Secția I civilă

Cosmin Horia Mihăianu — judecător la Secția a II-a civilă

Ileana Izabela Dolache — judecător la Secția a II-a civilă

Veronica Magdalena Dănăilă — judecător la Secția a II-a civilă

Valentina Vrabie — judecător la Secția a II-a civilă

Ianina Blandiana Grădinaru — judecător la Secția a II-a civilă

Decebal Constantin Vlad — judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal

Liliana Vișan — judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal

Dana Iarina Vartires — judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal

Claudia Marcela Canacheu — judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal

Iuliana Măiereanu — judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal

Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, învestit cu soluționarea Dosarului nr. 1.949/1/2017, a fost constituit conform dispozițiilor art. 520 alin. (8) din Codul de procedură civilă și ale art. 27⁵ alin. (1) din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat, cu modificările și completările ulterioare (*Regulamentul*).

Ședința este prezidată de doamna judecător Gabriela Elena Bogasiu, vicepreședintele Înaltei Curți de Casație și Justiție.

La ședința de judecată participă doamna Elena Adriana Stamatescu, magistrat-asistent, desemnată în conformitate cu dispozițiile art. 27⁶ din Regulament.

Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept a luat în examinare sesizarea formulată de Curtea de Apel Galați — Secția conflicte de muncă și asigurări sociale, în vederea pronunțării unei hotărâri prelabile cu privire la interpretarea și aplicarea art. 165

din Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, cu modificările și completările ulterioare (*Legea nr. 263/2010*), raportat la principiul contributivității, reținut în considerentele Deciziei nr. 5 din 20 septembrie 2010, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție — Secțiile Unite, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 223 din 31.03.2011 (*Decizia nr. 5/2010*) și ale deciziilor nr. 19 din 17 octombrie 2011 (*Decizia nr. 19/2011*) și nr. 19 din 10 decembrie 2012 (*Decizia nr. 19/2012*) pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul competent să judece recursul în interesul legii, publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 824 din 22.11.2011 și nr. 51 din 23.01.2013, în situația în care veniturile realizate de salariat în perioada anterioară anului 2001 sunt mai mici decât salariile înscrise în carnetul de muncă.

Magistratul-asistent prezintă referatul cauzei, arătând că la dosar a fost depus raportul întocmit de judecătorii-raportori, ce a fost comunicat părților, conform dispozițiilor art. 520 alin. (10) din Codul de procedură civilă; părțile nu au depus puncte de vedere asupra chestiunii de drept.

În urma deliberărilor, Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept rămâne în pronunțare asupra sesizării privind pronunțarea unei hotărâri prelabile.

ÎNALTA CURTE,

deliberând asupra chestiunii de drept cu care a fost sesizată, constată următoarele:

I. Titularul și obiectul sesizării

1. Curtea de Apel Galați — Secția conflicte de muncă și asigurări sociale a dispus, prin Încheierea din 8 iunie 2017, în Dosarul nr. 857/113/2016, sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, în temeiul dispozițiilor art. 519 din Codul de procedură civilă, în vederea pronunțării unei hotărâri prelabile cu privire la următoarea chestiune de drept: interpretarea și aplicarea art. 165 din Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, cu modificările și completările ulterioare, raportat la principiul contributivității, reținut în considerentele deciziilor nr. 5 din 20 septembrie 2010, nr. 19 din 17 octombrie 2011 și nr. 19 din 10 decembrie 2012, pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul competent să judece recursul în interesul legii, în situația în care veniturile realizate de salariat în perioada anterioară anului 2001 sunt mai mici decât salariile înscrise în carnetul de muncă.

2. Sesizarea a fost înregistrată pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție la data de 4 iulie 2017, cu nr. 1.949/1/2017.

II. Expunerea succintă a procesului

3. Prin contestația înregistrată pe rolul Tribunalului Brăila la data de 4 mai 2016, cu nr. 857/113/2016, contestatorul a chemat în judecată pe intimata Casa Județeană de Pensii B., solicitând ca prin hotărârea ce se va pronunța să se dispună anularea Deciziei nr. xxxxxx din 14.12.2015 și obligarea intimetei la recalcularea drepturilor de pensie, ținând seama de veniturile realizate conform adeverințelor depuse la dosar.

4. În motivarea contestației, contestatorul a arătat că a lucrat în cadrul cooperativei meșteșugărești în perioadele 1 ianuarie 1973—1 noiembrie 1991 și 1 noiembrie 1991—31 martie 2000,

în funcția de croitor și responsabil de unitate, obținând adeverințele în care sunt menționate veniturile realizate, în raport cu care a solicitat recalcularea pensiei. Prin Decizia nr. xxxxxx din 14.12.2015, intimata i-a respins cererea.

5. Intimata Casa Județeană de Pensii B. a depus întâmpinare, prin care a solicitat respingerea contestației, ca nefondată, arătând că decizia atacată a fost emisă conform dispozițiilor Legii nr. 263/2010. Cu privire la Adeverința nr. xxx din 20.10.2015, unitatea angajatoare trebuia să certifice salariul tarifar de încadrare, nicidecum „retribuția tarifară pentru timpul efectiv lucrat în regim normat de lucru”.

6. Prin Sentința civilă nr. xxx din 6 decembrie 2016, Tribunalul a admis în parte contestația, a anulat în parte decizia atacată și a obligat-o pe intimată să emită o nouă decizie, prin care să stabilească drepturile de pensie pentru contestator, prin luarea în calcul a retribuiției tarifare pentru timpul efectiv lucrat în regim normat de lucru, conform adeverinței depuse în dosar.

7. În esență s-a reținut că prin dispozițiile art. 165 alin. (2) din Legea nr. 263/2010 nu sunt înlăturate de la determinarea punctajelor anuale acele venituri suplimentare realizate în acord global sau sporul în acord, având în vedere atât caracterul permanent al acestora, cât și faptul că au intrat în baza de calcul al contribuției de asigurări sociale. Având în vedere că veniturile obținute de contestator, cu titlu de retribuire tarifară pentru timpul efectiv lucrat în regim normat de lucru, au fost avute în vedere atunci când s-a calculat contribuția de asigurări sociale, tribunalul a constatat că acestea trebuie luate în calcul la stabilirea drepturilor de pensie, în caz contrar încălcându-se principiul contributivității.

8. Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul competent să judece recursul în interesul legii a pronunțat Decizia nr. 19/2011 și a stabilit că la recalcularea pensiilor trebuie avute în vedere formele de retribuire în acord global, indiferent de legea pensiei aplicabilă, astfel că nu se poate considera că ar privi doar drepturile de pensie stabilite conform Legii nr. 19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale, cu modificările și completările ulterioare (*Legea nr. 19/2000*).

9. Împotriva acestei sentințe a declarat apel intimata, susținând că, în raport cu dispozițiile art. 165 din Legea nr. 263/2010, nu există temei legal pentru valorificarea la determinarea punctajului mediu anual a retribuiției tarifare pentru timpul lucrat în regim normat de lucru, că această retribuire nu poate fi calificată drept formă de retribuire în acord și că, în mod eronat, instanța de fond a reținut că veniturile primite sub formă de acord global au intrat în baza de calcul al contribuției de asigurări sociale, atât timp cât nu există nicio dovadă în acest sens.

10. În ședința publică din 4 mai 2017, din oficiu, instanța de apel a pus în discuția părților sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, în temeiul dispozițiilor art. 519 din Codul de procedură civilă.

11. Sesizarea a fost considerată admisibilă prin Încheierea din 8 iunie 2017, când, în temeiul dispozițiilor art. 520 alin. (2) din Codul de procedură civilă, s-a dispus și suspendarea judecării.

III. Motivele de admisibilitate reținute de titularul sesizării

12. Instanța de trimitere a constatat admisibilitatea sesizării, în raport cu prevederile art. 519 din Codul de procedură civilă, motivat de următoarele considerente: de lămurirea modului de interpretare și aplicare a dispozițiilor art. 165 din Legea nr. 263/2010, raportat la principiul contributivității, reținut în considerentele deciziilor nr. 5/2010, nr. 19/2011 și nr. 19/2012, pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție, în procedura recursului în interesul legii, depinde soluționarea pe fond a

cauzei, întrucât, potrivit art. 165 alin. (1)—(3) din Legea nr. 263/2010, la determinarea punctajelor lunare, pentru perioadele anterioare datei de 1 aprilie 2001, se utilizează salariile brute sau nete, după caz, în conformitate cu modul de înscriere a acestora în carnetul de muncă, sporurile cu caracter permanent care, după data de 1 aprilie 1992, au făcut parte din baza de calcul al pensiilor conform legislației anterioare și care sunt înscrise în carnetul de muncă sau sunt dovedite cu adeverințe eliberate de unități, conform legislației în vigoare și sporul de vechime.

13. În deciziile amintite, pronunțate în recurs în interesul legii, s-a reținut că sistemul public de pensii instituit prin Legea nr. 19/2000 și consolidat prin Legea nr. 263/2010 are la bază principiul contributivității, iar aplicarea acestui principiu impune luarea în calcul a sporurilor și veniturilor suplimentare utilizate la determinarea punctajelor medii anuale pentru perioadele anterioare Legii nr. 19/2000, în măsura în care acestea au făcut parte din baza de calcul al pensiilor, au fost înregistrate în carnetul de muncă sau rezultă din adeverință, conform legislației în vigoare, și s-a plătit contribuția pentru asigurări sociale.

14. În cauză, în perioada 1973—1991, contestatorul a fost retribuit în regie sau după timp, modalitate de retribuire prevăzută de art. 12 alin. (1) lit. b) din Legea retribuirii după cantitatea și calitatea muncii nr. 57/1974, cu modificările ulterioare¹. În baza acestei forme de retribuire, de-a lungul anilor, salariatul a încasat venituri variabile: în unele luni, venitul realizat a fost superior veniturilor utilizate la determinarea punctajelor medii anuale în baza Legii nr. 263/2010, în alte luni (majoritare), aceste venituri au fost inferioare salariilor înscrise în carnetul de muncă. Prin adeverințele depuse la dosarul cauzei, angajatorul a certificat că s-a plătit contribuția de asigurări sociale la venitul realizat.

15. La stabilirea pensiei, Casa Județeană de Pensii B. a avut în vedere elementele prevăzute de art. 165 din Legea nr. 263/2010: salariile din carnetul de muncă, sporurile cu caracter permanent și sporul de vechime, fără a ține cont de venitul realizat în regim normat de lucru.

16. Instanța trebuie să analizeze dispozițiile art. 165 din lege și efectele deciziilor pronunțate în recurs în interesul legii în ceea ce privește principiul contributivității și să decidă dacă la stabilirea drepturilor de pensie trebuie să se aibă în vedere: a) numai dispozițiile art. 165 din Legea nr. 263/2010, fără a ține cont că, în anumite luni, venitul realizat în regim normat de lucru este superior venitului rezultat din aplicarea acestui text; b) principiul contributivității pentru întreaga perioadă de timp retribuită în regie sau după timp, situație în care în lunile în care s-a contribuit mai puțin punctajul lunar va fi mai mic decât cel stabilit conform art. 165 din Legea nr. 263/2010; c) art. 165 din Legea nr. 263/2010, în lunile în care veniturile realizate au fost mai mici decât salariul înscris în carnetul de muncă și principiul contributivității în lunile în care venitul realizat a fost mai mare.

17. Problema de drept enunțată este nouă, deoarece, prin consultarea jurisprudenței, s-a constatat că asupra acesteia Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat printr-o altă hotărâre și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare.

18. În practică, instanța abia acum se confruntă cu adeverințe eliberate de angajator, în care se menționează că există perioade în care s-au realizat venituri și mai mari, dar și mai mici decât cele avute în vedere la stabilirea punctajului mediu anual.

19. Problema de drept este una dificilă, întrucât instanța este obligată să respecte atât dispozițiile legii, cât și deciziile pronunțate în recurs în interesul legii.

¹ Abrogată prin Legea nr. 120/2000 privind declararea ca abrogate a unor acte normative.

IV. Punctele de vedere ale părților cu privire la dezlegarea chestiunii de drept

20. Apelanta-intimată Casa Județeană de Pensii B. a susținut că veniturile înscrise într-o adeverință pot fi valorificate indiferent dacă sunt mai mici sau mai mari decât salariile înscrise în carnetul de muncă, cu condiția ca sporurile să fi avut un caracter permanent și să se facă dovada reținerii și virării contribuției de asigurări sociale.

21. Intimatul, prin apărător, a arătat că trebuie să se valorifice doar veniturile suplimentare, conform principiului contributivității.

V. Punctul de vedere al completului de judecată care a formulat sesizarea cu privire la dezlegarea chestiunii de drept

22. Completul de judecată investit cu soluționarea apelului a apreciat că Legea nr. 263/2010 prevede în art. 165 elementele care se iau în calcul la determinarea punctajelor lunare, pentru perioadele anterioare datei de 1 aprilie 2001, respectiv: salariile brute sau nete, după caz, în conformitate cu modul de înscriere a acestora în carnetul de muncă, sporurile cu caracter permanent și sporul de vechime. În anexa nr. 15 la Hotărârea Guvernului nr. 257/2011 pentru aprobarea Normelor de aplicare a prevederilor Legii nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, se menționează expres că formele de retribuire în acord sau cu bucată, în regie ori după timp, pe bază de tarife sau cote procentuale nu sunt luate în calcul la stabilirea punctajului mediu anual, întrucât nu au făcut parte din baza de calcul al pensiilor, conform legislației anterioare datei de 1 aprilie 2001.

23. Jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție, așa cum rezultă din deciziile nr. 5/2010, nr. 19/2011 și nr. 19/2012, pronunțate în recurs în interesul legii, este în sensul stabilirii drepturilor de pensie pe baza principiului contributivității, consacrat expres prin Legea nr. 19/2000 și menținut prin Legea nr. 263/2010.

24. Pornind de la premisa că veniturile realizate sunt mai mari decât cele stabilite potrivit art. 164 din Legea nr. 19/2000, dispoziție identică cu cea a art. 165 din Legea nr. 263/2010, s-a reținut că aplicarea principiului contributivității impune luarea în calcul a sporurilor și veniturilor suplimentare utilizate la determinarea punctajelor medii anuale pentru perioadele anterioare Legii nr. 19/2000, în măsura în care acestea au făcut parte din baza de calcul al pensiilor, au fost înregistrate în carnetul de muncă sau rezultă din adeverințe, conform legislației în vigoare, și s-a plătit contribuția de asigurări sociale.

25. Întrucât anumite categorii de salariați au fost retribuite pe toată durata derulării raporturilor de muncă în baza unor forme de retribuire care permiteau majorarea sau diminuarea retribuiției în funcție de anumiți indicatori cantitativi, în practică se constată că salariații nu au realizat întotdeauna venituri mai mari decât venitul ce se ia în calcul la stabilirea punctajului lunar, conform legislației pensiilor.

26. Punctul de vedere al instanței este că stabilirea punctajului lunar trebuie să se facă consecvent, în baza aceluiași temei juridic, pe toată perioada în care salariatul a beneficiat de aceeași formă de retribuire.

27. Instanța a apreciat că nu este admisibil să se realizeze o combinare a art. 165 din Legea nr. 263/2010 cu principiul contributivității, exclusiv în interesul beneficiarului pensiei, astfel încât în lunile în care venitul realizat, la care s-a plătit contribuția de asigurări sociale, este mai mare decât salariul înscris în carnetul de muncă la care se adaugă sporurile, să se țină seama de venitul realizat în regie/acord, iar în lunile în care venitul este mai mic, deci s-a contribuit mai puțin, să se ia în calcul venitul din carnetul de muncă.

28. În opinia instanței, tocmai pentru a înlătura aceste diferențe de retribuire de la o lună la alta, prin art. 165 din Legea nr. 263/2010, legiuitorul a prevăzut un beneficiu în favoarea asiguraților, în sensul că la stabilirea pensiei se ia în calcul salariul înscris în carnetul de muncă, chiar dacă este mai mare decât cel realizat în concret, la care s-a plătit contribuția de asigurări sociale.

29. Dacă pensionarul solicită ca la stabilirea pensiei sale să se țină cont de principiul contributivității, înseamnă că a renunțat la beneficiul legii și, la cererea pensionarului, cu asumarea tuturor consecințelor, punctajul se stabilește în funcție de venitul realizat în fiecare lună, la care s-a plătit contribuția de asigurări sociale, venit care poate fi mai mare sau mai mic în raport cu cel înscris în carnetul de muncă.

VI. Jurisprudența instanțelor naționale în materie

30. Curtea de Apel Bacău a comunicat că nu au fost identificate cauze în care să se fi pus această problemă de drept. Magistrații Secției I civile a Tribunalului Neamț au exprimat două opinii: într-o primă opinie s-a apreciat că, în situația în care veniturile realizate de salariat în perioada respectivă sunt mai mici decât salariile înscrise în carnetul de muncă, se valorifică veniturile brute înregistrate în carnetul de muncă, pentru a nu înrăutăți situația contestatorului în cadrul propriei acțiuni; într-o altă opinie nu se prevede posibilitatea existenței unei asemenea situații, cu excepția situației de concediu medical, caz în care se iau în considerare veniturile realizate efectiv.

31. Curtea de Apel Brașov a comunicat opinia judecătorilor Secției civile a Curții, în sensul că dispozițiile art. 165 din Legea nr. 263/2010 nu comportă probleme deosebite de interpretare, fiind fără echivoc că pentru perioadele anterioare datei de 1 aprilie 2001 se utilizează salariile brute sau nete, după caz, în conformitate cu modul de înscriere a acestora în carnetul de muncă, cum dispune alin. (1), întrucât acest act autentic era singurul care certifica salariile conform Decretului nr. 92/1976 privind carnetul de muncă²; prevederile alineatelor următoare privesc sporurile cu caracter permanent, între care și sporul de vechime, și care se au în vedere, pe lângă salariul dovedit conform alin. (1), legiuitorul dorind ca la stabilirea punctajului lunar să se asigure principiul contributivității, cum s-a reținut și prin deciziile nr. 5/2010, nr. 19/2011 și nr. 19/2012, astfel încât textul în discuție nu necesită o interpretare specială.

32. Curtea de Apel București a comunicat opinia conturată la nivelul Secției a VII-a privind conflicte de muncă și asigurări sociale a Curții de Apel București și al Tribunalului Ilfov. Dispozițiile art. 165 din Legea nr. 263/2010 fac vorbire despre valorificarea, pentru diferite perioade, a salariilor brute, respectiv nete (o dispoziție identică regăsindu-se în art. 164 din Legea nr. 19/2000), cu toate că nu exista o astfel de distincție, respectiv nu subzista noțiunea de salariu „brut” sau „net”. În acest context, prin dispozițiile art. 165, se ajunge la o modificare, ce poate atrage valorificarea unor venituri mai mici decât cele obținute în realitate de către solicitantul/beneficiarul pensiei, a sferei de aplicare a unei norme cu valoare de principiu, înscrisă tot în corpul Legii nr. 263/2010, respectiv a principiului contributivității. În cartelele de muncă ale salariaților a fost menționat, de regulă, pentru perioada anterioară anului 1990, salariul tarifar de încadrare, iar nu valoarea reală, primită în mod concret de către salariați, în funcție de caracteristicile plății drepturilor salariale anterioare anului 1990, realizarea planului, „indicator” în funcție de care se realiza, în concret, forma de salarizare „în acord”. Din cauza salarizării „în acord”, de foarte multe ori, salariul tarifar de încadrare, menționat în cartelele de muncă, nu reprezenta venitul încasat, în realitate, de către salariatul care,

² Abrogat prin Legea nr. 53/2002 — Codul muncii, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

în funcție de indicatorul mai sus amintit, putea primi un venit (calculat în acord global) mai mic sau mai mare decât cel înscris în carnetul de muncă. În ipoteza sesizată de către Curtea de Apel Galați, dacă se dă prevalență principiului contributivității, context în care salariile înscrise în carnetul de muncă, din motivele mai sus arătate, nu respectau, de cele mai multe ori, valoarea veniturilor primite, în chip real, de către salariații plătiți în acord, ar rezulta că ar fi posibile două soluții principiale: fie dispunerea valorificării veniturilor atestate prin adeverințe, indiferent de mențiunile referitoare la salariul tarifar din carnetul de muncă, inclusiv în situația în care aceste venituri sunt mai mici decât cele valorificate și menționate în carnetul de muncă, pentru că, dacă se manifestă consecvență în aplicarea principiului contributivității (jurisprudență constantă a Înaltei Curți de Casație și Justiție prin soluționarea unor recursuri în interesul legii anterioare în materia asigurărilor sociale, chiar dacă acestea interpretează dispoziții ale Legii nr. 19/2000, abrogată prin Legea nr. 263/2010, este de subliniat că principiul contributivității se regăsește, identic ca formulare, și în Legea nr. 263/2010, dar și în Legea nr. 19/2000), se impune valorificarea veniturilor reale, inclusiv a celor mai mici; fie instanța respinge, sub acest aspect, acțiunea ca lipsită de interes (cu condiția de a arăta, în concret, care sunt acele venituri „mai mici” decât cele înscrise în carnetul de muncă), context în care rămâne să se aprecieze dacă posibila soluționare a unei acțiuni, fără a se antama fondul pretenției formulate (modificarea cuantumului pensiei ca efect al valorificării veniturilor dintr-o adeverință), reprezintă o veritabilă problemă de drept de care să „depindă soluționarea pe fond” a cauzelor având ca obiect fie cererile de recalculare a unor pensii deja aflate în plată, fie contestații împotriva unor decizii de stabilire a pensiei față de care se exprimă nemulțumirea legată de cuantumul pensiei rezultat din calcule. Lipsa de interes în formularea cererii de chemare în judecată — dacă este vorba despre valorificarea unor venituri „mai mici” decât valoarea salariului tarifar de încadrare menționat în carnetele de muncă — derivă din faptul că, dacă astfel de adeverințe ar fi valorificate, rezultatul previzibil ar consta în calcularea unei pensii în cuantum evident mai mic decât cel aflat deja în plată. De asemenea, noțiunea de „venituri” (ce înglobează veniturile obținute în acord, dar și contravaloarea tuturor sporurilor și primelor, adaosurilor, precum și a altor sume plătite de angajator salariaților) nu se confundă cu noțiunea de „salariu tarifar de încadrare”.

33. Curtea de Apel Cluj a comunicat că nu a identificat dosare soluționate în cadrul cărora să fie invocate sau analizate problemele de drept ce fac obiectul sesizării. Opinia judecătorilor Tribunalului Cluj este că instanța nu poate dispune valorificarea veniturilor realizate de salariat în perioada anterioară anului 2001, în cazul în care acestea sunt mai mici decât salariile înscrise în carnetul de muncă, avute în vedere anterior la stabilirea pensiei, deoarece s-ar ajunge la situația diminuării drepturilor de pensie în cadrul contestației formulate de pensionar. De asemenea s-a susținut că nu se poate realiza o combinare a art. 165 din Legea nr. 263/2010 cu principiul contributivității, astfel încât instanța va trebui să analizeze situația tuturor veniturilor realizate pentru care rezultă că au fost plătite contribuții de asigurări sociale, urmând a dispune valorificarea acestora doar în situația în care s-ar ajunge la o pensie mai mare decât cea rezultată din decizia de pensie contestată.

34. Curtea de Apel Constanța a comunicat că nu s-au identificat hotărâri judecătorești în materia ce face obiectul sesizării. Secția I civilă a Curții a comunicat un număr de 5 decizii definitive, prin care s-a reținut necesitatea valorificării în

calculul pensiei a tuturor veniturilor asiguratului pentru care s-a achitat contribuția de asigurări sociale, conform principiului contributivității.

35. Curtea de Apel Craiova a comunicat următoarele: opinia judecătorilor Secției I civile a Curții este în sensul că, raportat la principiul contributivității, se iau în calcul veniturile salariatului înscrise în carnetul de muncă. În cadrul Tribunalului Dolj s-a conturat orientarea, în sensul că sumele care au constituit baza de calcul al contribuției de asigurări sociale trebuie luată în considerare la stabilirea drepturilor de pensie, întrucât neluarea în considerare a acestora echivalează cu o încălcare a principiului contributivității, raționament juridic cuprins și în deciziile nr. 5/2010, nr. 19/2011 și nr. 19/2012; au fost atașate patru hotărâri judecătorești, definitive, considerate relevante.

36. Curtea de Apel Iași a comunicat că pe rolul său au fost înregistrate cauze ce au avut ca obiect valorificarea veniturilor obținute în regim de acord global, soluțiile adoptate fiind de respingere, cu motivarea aplicării dispozițiilor Legii nr. 263/2010. S-a susținut astfel că principiul contributivității nu poate fi aplicat în abstract, ci în limitele legii și ale dovezilor din care trebuie să rezulte îndeplinirea condițiilor legii. Voința legiuitorului a fost ca elementul de bază pentru calculul punctajului anual, în vederea stabilirii pensiilor, să fie salariul înregistrat în carnetul de muncă, și nu venitul efectiv realizat, tocmai pentru că, în multe situații, venitul realizat era mai mic decât salariul tarifar notat în carnetul de muncă.

37. Curtea de Apel Oradea a comunicat că nu a identificat hotărâri judecătorești cu privire la problema de drept în discuție. Punctul de vedere al judecătorilor Secției I civile a Tribunalului Bihor este că trebuie să se dea eficiență principiului contributivității, respectiv luarea în considerare a sumelor care au constituit baza de calcul al contribuției de asigurări sociale, și nu a unor înscriri inexacte din carnetul de muncă.

38. Curtea de Apel Pitești a comunicat că practica judiciară în această materie la nivelul instanțelor din circumscripția sa a fost în sensul că o cerere de luare în calcul a veniturilor indicate în adeverința eliberată de angajator, pentru perioadele anterioare datei de 1.04.2001, pentru care acestea sunt mai mari decât salariile înscrise în carnetul de muncă, este inadmisibilă, întrucât contravine principiului contributivității.

39. Curtea de Apel Ploiești a comunicat că opinia judecătorilor instanțelor din raza sa de competență este în sensul că, în situația în care veniturile realizate de salariat în perioada anterioară anului 2001 sunt mai mici decât salariile înscrise în carnetul de muncă, ar trebui luate în considerare veniturile efectiv realizate.

40. Celelalte curți de apel au comunicat că nu au identificat hotărâri judecătorești în care să se regăsească problema de drept pusă în discuție.

41. Ministerul Public — Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a comunicat că la nivelul Secției judiciare — Serviciul judiciar civil nu s-a verificat și nici nu se verifică, în prezent, practica judiciară în vederea promovării unui eventual recurs în interesul legii în problema de drept ce formează obiectul sesizării.

VII. **Jurisprudența Curții Constituționale**

42. Instanța de contencios constituțional s-a pronunțat în repetate rânduri asupra constituționalității dispozițiilor legale supuse interpretării, identice în Legea nr. 263/2010, cât și în reglementarea anterioară — Legea nr. 19/2000.

43. Astfel, răspunzând criticii potrivit căreia textul de lege este neconstituțional, deoarece limitează veniturile ce se au în vedere la stabilirea punctajului de pensie, Curtea a reținut³ că „art. 164 alin. (3) din Legea nr. 19/2000 prevede luarea în calcul

³ Decizia Curții Constituționale nr. 43 din 11 ianuarie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 88 din 5 februarie 2007; Decizia Curții Constituționale nr. 336 din 10 martie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 439 din 23 iunie 2011.

la determinarea punctajelor anuale, pe lângă salariu, și a sporurilor cu caracter permanent, (...), așa cum acestea sunt înregistrate în carnetul de muncă sau sunt dovedite cu adeverințe eliberate de unități. Numai pentru cazurile în care nu se poate face această dovadă, stabilește procentele, diferențiate pe perioade și în raport cu vechimea în muncă, la care se calculează valoarea sporului de vechime.”

44. Totodată, față de susținerea că dispoziția criticată este discriminatorie, întrucât pentru stagiile efectuate înainte de intrarea în vigoare a Legii nr. 19/2000 nu pot fi utilizate la calculul punctajelor acele venituri care nu au caracter permanent, deși asigurații au contribuit în același mod, indiferent de perioada în care au realizat aceste stagii, instanța de contencios constituțional a reținut⁴ că legiuitorul are competența exclusivă și opțiunea liberă pentru stabilirea veniturilor în raport cu care se datorează contribuția la fondul asigurărilor sociale și în raport cu care se calculează cuantumul pensiilor și al altor ajutoare sociale.

45. De asemenea a reținut⁵ că inegalitățile pretinse de autorul excepției de neconstituționalitate, constând în excluderea de la veniturile ce sunt luate în calcul la determinarea punctajelor anuale în vederea stabilirii drepturilor de pensie a veniturilor obținute în forma de retribuție în acord global, provin din prevederile mențiunii din anexa nr. 15 la Normele de aplicare a Legii nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 257/2011, ce nu pot forma obiect al excepției de neconstituționalitate și că, oricum, acestea constituie aspecte care țin de interpretarea și aplicarea legii, ce intră în competența de soluționare a instanțelor judecătorești.

46. Totodată, trebuie subliniat și că instanța de contencios constituțional⁶, cu referire la Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 4/2005 privind recalcularea pensiilor din sistemul public, provenite din fostul sistem al asigurărilor sociale de stat, aprobată cu completări prin Legea nr. 78/2005, cu modificările și completările ulterioare (*Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 4/2005*)⁷, a statuat că aplicabilitatea la cazul concret a acestor prevederi legale se stabilește de instanță, în funcție de includerea sau nu a acestor venituri în baza de calcul al contribuțiilor de asigurări sociale, respectiv problema dacă aceste venituri au făcut sau nu parte din baza de calcul al pensiilor și dacă s-au încasat sau nu contribuții de asigurări sociale de stat pentru veniturile excluse de la punctajul anual constituie probleme de fapt și de aplicare a legii a căror soluționare intră în competența exclusivă a instanțelor judecătorești.

VIII. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în materia drepturilor de asigurări sociale a statuat următoarele:

47. În data de 13 decembrie 2016, Marea Cameră a Curții Europene a Drepturilor Omului a pronunțat hotărârea în Cauza *Bélané Nagy c. Ungarie*⁸, dispozițiile de principiu fiind următoarele: decizia de a adopta legi privind beneficiile de asigurări sociale implică considerații de natură economică și socială. Curtea consideră normal ca marja de apreciere de care dispune legiuitorul în implementarea politicilor sociale și economice să fie una mare și va respecta decizia acestuia cu privire la ceea ce constituie interes public, cu excepția cazului în

care aceasta este în mod evident lipsită de o bază rezonabilă (paragraful 113); art. 1 din Primul Protocol adițional impune ca orice ingerință să fie în mod rezonabil proporțională cu scopul urmărit; în acest sens, justul echilibru nu va fi realizat dacă persoana vizată suportă o sarcină individuală excesivă; analizând dacă ingerința a impus o sarcină individuală excesivă, Curtea va avea în vedere contextul particular în care s-a ivit problema, respectiv acela al unui sistem de asigurări sociale. Aceste sisteme sunt o expresie a solidarității sociale față de membrii săi vulnerabili (paragrafele 114—116); în mai multe cazuri, Curtea s-a străduit să stabilească toate elementele relevante în contextul specific; procedând în acest mod, Curtea a atribuit relevanță unor factori precum natura discriminatorie a pierderii dreptului, absența unor măsuri tranzitorii sau condițiile arbitrare; Curtea reține că ingerința a fost prevăzută de lege, constând tocmai în introducerea unei noi legislații începând cu anul 2012 și a urmărit un scop legitim, respectiv interesul comun de protecție a resurselor publice prin mijloace de raționalizare a sistemului de beneficii de asigurări sociale (paragrafele 120—121); în lumina acestor considerente, Curtea este de părere că măsurile adoptate, deși urmăreau să protejeze resursele publice prin înlăturarea deficiențelor și raționalizarea sistemului de beneficii pentru invaliditate, s-au transpus în norme legale care, în circumstanțele cauzei, nu au asigurat un echilibru corect între interesele implicate.

48. Opiniile doctrinare au relevat, cu referire punctuală la această decizie, următoarele idei de bază ce se impun a fi reținute: instanța de contencios european nu neagă, prin această hotărâre, jurisprudența sa anterioară referitoare la posibilitatea statelor de a modifica condițiile de acordare a pensiilor de invaliditate și lipsirea de aceste drepturi a beneficiarilor care nu mai îndeplinesc condițiile de acordare prescrise de noua lege; în această cauză, Marea Cameră a transferat analiza, în realitate, în zona principiului contributivității, reținând ca argument important că reclamanta contribuise mai mult de 23 de ani la sistemul de asigurări sociale, contribuția sa fiind lipsită de efecte prin noua legislație și, în plus, contribuise o perioadă relevantă semnificativă și potrivit noii legi, care nu a fost avută în vedere în mod proporțional; totodată, fără a nega posibilitatea statului de a modifica condițiile de acordare a pensiilor de invaliditate și posibilitatea de a lipsi pe reclamantă de acest drept, Curtea și-a concentrat atenția asupra analizei proporționalității măsurii cu scopul urmărit și asupra sarcinii excesive suportate de reclamantă, fiind relevantă lipsirea totală de venituri a reclamantei, dificultatea de a ocupa un loc de muncă și existența unei reduceri a capacității de muncă; această hotărâre poate fi înțeleasă ca marcând o tendință a Curții de a crește gradul de protecție al acestor drepturi de asigurări sociale, în contrapondere cu jurisprudența sa anterioară care lăsa statelor membre o mare marjă de apreciere în acest domeniu, mai ales în contextul crizei economice mondiale; este posibil ca această nouă orientare jurisprudențială să fie rezultatul constatării faptului că, totuși, măsurile adoptate de state în perioada de criză economică, acceptate de Curte ca intrând în marja de apreciere a acestora, au condus la situații foarte dificile pentru unii asigurați, care au fost lipsiți intempestiv

⁴ Decizia Curții Constituționale nr. 356 din 23 septembrie 2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.015 din 3 noiembrie 2004; Decizia Curții Constituționale nr. 409 din 3 mai 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 498 din 19 iulie 2012.

⁵ Decizia Curții Constituționale nr. 466 din 23 septembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 826 din 12 noiembrie 2014; Decizia Curții Constituționale nr. 752 din 5 noiembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 82 din 4 februarie 2016.

⁶ Decizia Curții Constituționale nr. 736 din 24 octombrie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 4 din 4 ianuarie 2007.

⁷ Abrogată de Legea nr. 263/2010.

⁸ JurisClasor CEDO — Ianuarie 2017, Autor: drd. Răzvan Anghel, Categorie: Hotărâri relevante.

de singurul venit în condițiile în care făceau parte dintr-o categorie vulnerabilă și, din cauza vârstei și stării de sănătate, nu puteau obține un alt venit, fiind necesar să se identifice o soluție și în cazul lor. De altfel, poate că pentru aceste situații particulare, testul de proporționalitate al măsurilor adoptate, în raport cu scopul urmărit, este cel mai potrivit instrument de analiză; așadar, Curtea, prin Marea Cameră, nu neagă dreptul statelor de a modifica condițiile de acordare a pensiei de invaliditate, din motive de interes public, acestea putând, în funcție de condițiile socio-economice, să stabilească în ce condiții și căror persoane le poate acorda un astfel de beneficiu; astfel de măsuri trebuie să fie însoțite de măsuri tranzitorii și de măsuri de protecție socială corespunzătoare situației concrete a fiecărui asigurat, astfel încât acesta să nu poată fi pus, în fapt și în mod obiectiv, în situația de a nu avea mijloace de subsistență; pe de altă parte, deși condițiile privind starea de sănătate se pot modifica fără a ridica probleme deosebite, alte condiții, precum cele privind un stagiu minim de cotizare, ar trebui stabilite în așa fel încât să poată fi îndeplinite și să nu pună asiguratul în situația de fapt de a nu putea îndeplini aceste condiții niciodată, mai ales dacă ele se verifică retroactiv. Atunci când aceste limite nu sunt avute în vedere, testul de proporționalitate efectuat de Curte pentru a verifica existența justului echilibru între măsurile luate și scopul urmărit poate avea rezultate diferite de la caz la caz, care nu sunt în mod necesar previzibile; Curtea atribuie o mare importanță recunoașterii unor drepturi de asigurări sociale proporțional cu contribuția realizată.

49. În egală măsură trebuie consemnată și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului existentă înainte de pronunțarea acestei decizii, astfel: Curtea⁹ amintește că dacă articolul 1 din Protocolul nr. 1 garantează plata prestațiilor sociale pentru persoanele care au plătit contribuții la un fond de asigurare, acesta nu poate fi interpretat ca acordând dreptul la o pensie de o valoare determinată; de asemenea, Curtea amintește că statele părți la Convenție beneficiază de o marjă de apreciere destul de amplă atunci când vine vorba de reglementarea politicii lor sociale; Curtea consideră că statul este cel care este în măsură să stabilească ce beneficii trebuie plătite angajaților săi din bugetul de stat; statul poate dispune introducerea, suspendarea sau încetarea plății unor astfel de beneficii prin modificări legislative corespunzătoare. Totuși, atunci când o dispoziție legală este în vigoare și prevede plata anumitor beneficii, iar condițiile stipulate sunt respectate, autoritățile nu pot refuza în mod deliberat plata acestora atât timp cât dispozițiile legale rămân în vigoare.

50. Curtea¹⁰ a statuat totodată că, în conformitate cu jurisprudența organelor convenției, plata cotizației la fond poate da naștere, în anumite situații, unui drept patrimonial care poate fi afectat de modul în care se distribuie fondurile.¹¹

51. În plus, drepturile care decurg din plata cotizațiilor către regimuri de securitate socială constituie un drept patrimonial în sensul art. 1 din Protocolul nr. 1¹².

52. Cu toate acestea, chiar considerând că art. 1 din Protocolul nr. 1 ar garanta indemnizații persoanelor care au cotizat la un regim de securitate socială, acesta nu ar putea fi interpretat ca dându-le acestor persoane dreptul la o pensie care să se ridice la o anumită valoare¹³. Pentru a evalua situația în privința acestei dispoziții este important să se pună întrebarea dacă dreptul reclamantului de a obține beneficii de la sistemul de securitate socială în cauză a fost încălcat de așa manieră încât să aducă atingere esenței dreptului său la pensie¹⁴.

IX. Raportul asupra chestiunii de drept

53. Prin raportul întocmit, conform art. 520 alin. (8) din Codul de procedură civilă, judecătorii-raportori au apreciat că sesizarea nu îndeplinește condițiile de admisibilitate referitoare la ivirea unei chestiuni de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei, cu caracter de noutate și asupra căreia Înalta Curte de Casație și Justiție să nu fi statuat.

X. Înalta Curte de Casație și Justiție

54. Examinând sesizarea în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile, raportul întocmit de judecătorii-raportori și chestiunea de drept ce se solicită a fi dezlegată, constată următoarele:

55. Potrivit art. 519 din Codul de procedură civilă: „Dacă, în cursul judecării, un complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului, investit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, constatând că o chestiune de drept, de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei respective, este nouă și asupra acesteia Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, va putea solicita Înaltei Curți de Casație și Justiție să pronunțe o hotărâre prin care să dea rezolvare de principiu chestiunii de drept cu care a fost sesizată.”.

56. Legiuitorul a instituit astfel o serie de condiții de admisibilitate pentru declanșarea acestei proceduri, condiții ce se impun a fi întrunite în mod cumulativ: 1. existența unei cauze aflate în curs de judecată; 2. cauza să fie soluționată în ultimă instanță; 3. cauza care face obiectul judecării să se afle în competența legală a unui complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului investit să soluționeze cauza; 4. ivirea unei chestiuni de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei în curs de judecată; 5. chestiunea de drept identificată să prezinte caracter de noutate și asupra acesteia Înalta Curte de Casație și Justiție să nu fi statuat și nici să nu facă obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare.

57. Verificând admisibilitatea sesizării, Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept constată îndeplinirea numai în parte a condițiilor prevăzute de lege pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile, astfel: litigiul în legătură cu care s-a formulat sesizarea este în curs de judecată, curtea de apel investită cu judecarea apelului urmează să soluționeze cauza în ultimă instanță, prin pronunțarea unei hotărâri judecătorești care, potrivit art. 634 alin. (1) pct. 4 din Codul de procedură civilă, este definitivă, iar cauza ce face obiectul judecării se află în competența legală a unui complet de judecată al curții de apel investit să o soluționeze.

58. Celelalte două condiții — ivirea unei chestiuni de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei în curs de judecată; chestiunea de drept identificată să prezinte caracter de noutate și asupra acesteia Înalta Curte de Casație și Justiție să nu fi statuat și nici să nu facă obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare — nu sunt îndeplinite.

59. Nu este îndeplinită condiția existenței unei chestiuni de drept reale, de care să depindă soluționarea pe fond a cauzei.

60. Procedura sesizării instanței supreme cu pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept are o natură juridică *sui generis*, care se circumscrie unui incident procedural ivit în cursul procesului al cărui obiect îl constituie chestiunea de drept de care depinde soluționarea pe fond a cauzei¹⁵.

⁹ Cauza *Kechko împotriva Ucrainei* (Cererea nr. 63.134/00), 8 noiembrie 2005, definitivă.

¹⁰ Cauza *Kjartan Ásmundsson împotriva Islandei* (Cererea nr. 60.669/00), 12 octombrie 2004.

¹¹ *Bellet, Huertas și Vialatte împotriva Franței* (decizie), nr. 40.832/98, 40.833/98 și 40.906/98, 27 aprilie 1999, și *Skorkiewicz împotriva Poloniei* (decizie), nr. 39.860/98, 1 iunie 1999.

¹² *Gaygusuz împotriva Austriei*, hotărârea din 16 septembrie 1996, Culegere de hotărâri și decizii 1996-IV, p. 1.142, pct. 39-41.

¹³ *Müller împotriva Austriei*, nr. 5.849/72, raportul Comisiei din 1 octombrie 1975, Decizii și rapoarte 3, p. 25, și decizia *Skorkiewicz*, citată anterior.

¹⁴ *Domalewski împotriva Poloniei* (decembrie), nr. 34.610/97, CEDO 1999-V.

¹⁵ Decizia nr. 8 din 20 februarie 2017, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 202 din 23 martie 2017.

61. Pe calea mecanismului hotărârii prealabile se realizează o interpretare de principiu a unei norme de drept într-un context factual și juridic ce se impune a fi evocat cu fidelitate de titularul sesizării, pentru a exclude orice situație care ar putea să însemne: interpretarea dată situațiilor ipotetice, pur teoretice, rezolvarea problemelor particulare ivite în legătură cu soluționarea pe fond a cauzei, inclusiv apărări care s-au invocat în litigiul principal etc.

62. Noțiunea de „soluționare pe fond a cauzei” trebuie înțeleasă în sensul dat de Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, în jurisprudența sa — s-a statuat astfel că obiectul sesizării l-ar putea constitui atât o chestiune de drept material, cât și una de drept procedural dacă prin consecințele pe care le produc, interpretarea și aplicarea normei de drept au aptitudinea să determine soluționarea pe fond a cauzei, rezolvarea raportului de drept dedus judecătii.¹⁶ De asemenea, „chestiunea de drept a cărei lămurire se solicită trebuie să fie specifică, urmărind interpretarea punctuală a unui text legal, fără a-i epuiza înțelesurile sau aplicațiile; întrebarea instanței trebuie să fie, deci, una calificată, iar nu generică și pur ipotetică”¹⁷.

63. Analiza îndeplinirii condiției de admisibilitate referitoare la caracterul esențial al chestiunii de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei pendinte presupune a stabili dacă dispozițiile legale care fac obiectul sesizării au legătură cu cauza și sunt determinante în soluționarea acesteia.

64. În cazul analizat, titularul sesizării solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile cu privire la interpretarea și aplicarea art. 165 din Legea nr. 263/2010, raportat la principiul contributivității, reținut în considerentele deciziilor nr. 5/2010, nr. 19/2011 și nr. 19/2012, în situația în care veniturile realizate de salariat în perioada anterioară anului 2001 sunt mai mici decât salariile înscrise în carnetul de muncă.

65. Din cuprinsul încheierii de sesizare a Curții de Apel Galați — Secția conflicte de muncă și asigurări sociale rezultă că, prin contestația dedusă judecătii, s-a solicitat să se dispună anularea deciziei de pensie, respectiv obligarea intimatei la recalcularea drepturilor de pensie, ținând seama de veniturile realizate conform adevărințelor depuse la dosar (care atestă retribuiția tarifară pentru timpul efectiv lucrat în regim normat de lucru, pentru care s-a plătit contribuția de asigurări sociale) și care erau mai mari decât salariile de încadrare, deja valorificate la determinarea drepturilor de pensie ale reclamantului.

66. În apel, intimata a criticat hotărârea primei instanțe, în raport cu dispozițiile art. 165 din Legea nr. 263/2010, susținând, în esență, că nu există temei legal pentru valorificarea la determinarea punctajului mediu anual a retribuiției tarifare pentru timpul lucrat în regim normat de lucru, că această retribuiție nu poate fi calificată drept formă de retribuție în acord și că, în mod eronat, instanța de fond a reținut că veniturile primite sub formă de acord global au intrat în baza de calcul al contribuției de asigurări sociale.

67. Prin urmare, titularul sesizării a solicitat Înaltei Curți de Casație și Justiție să pronunțe o hotărâre prealabilă cu privire la o chestiune de drept care, din perspectiva elementelor definitorii redade de chiar actul de sesizare — pretenția concretă a contestatorului (recalcularea pensiei în raport cu veniturile mai mari dovedite în cauză), temeiul juridic al acțiunii, criticile formulate în cuprinsul contestației, respectiv apelul subsecvent —, intră în categoria celor generice, pur teoretice, fără nicio legătură cu circumstanțele cauzei pendinte.

68. Pentru a evalua dacă sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept este aptă să asigure îndeplinirea funcției pentru care a fost concepută, aceea de a pronunța o decizie

interpretativă de principiu în scopul de a preîntâmpina apariția unei practici neunitare la nivel național, s-a impus o astfel de evaluare (verificarea circumstanțelor care generează sesizarea, cu relevanță așa cum am văzut asupra îndeplinirii condițiilor de admisibilitate ce ar putea declanșa mecanismul de interpretare).

69. Nici condiția noutății chestiunii de drept a cărei lămurire se solicită nu este îndeplinită.

70. S-a statuat¹⁸ deja că cerința noutății este îndeplinită atunci când chestiunea de drept își are izvorul în reglementări nou-intrate în vigoare, cărora instanțele nu le-au dat încă o anumită interpretare și aplicare la nivel jurisprudențial ori dacă se impun anumite clarificări, într-un context legislativ nou sau modificat față de unul anterior, de natură să impună reevaluarea sau reinterpretarea normei de drept analizate.

71. Titularul sesizării solicită interpretarea dispozițiilor art. 165 alin. (1)—(3) din Legea nr. 263/2010, pe care le apreciază ca fiind noi, dispoziții care au succedat dispozițiilor art. 164 alin. (1)—(3) din Legea nr. 19/2000, cu particularitatea raportării lor la principiul contributivității (reținut în considerentele deciziilor nr. 5/2010, nr. 19/2011 și nr. 19/2012) și la o anumită situație de fapt, pe care a apreciat-o ca fiind specifică speței cu a cărei soluționare este învestit.

72. Din analiza comparativă a reglementărilor amintite se poate lesne observa că între acestea există o asemănare perfectă de conținut, dispozițiile legale supuse interpretării reprezentând o simplă reluare a unor texte legale anterioare. Împrejurarea că aceleași dispoziții legale sunt cuprinse într-o altă reglementare nu le conferă caracter de noutate.

73. Invocarea unor reglementări succesive similare și, corelativ, referirea explicită a titularului sesizării la existența deciziilor nr. 5/2010, nr. 19/2011 și nr. 19/2012, care au clarificat chestiuni de drept punctuale, în temeiul unor considerente juridice pertinente, conduc la concluzia unei investiții nejustificate, având în vedere, pe de o parte, că problema de drept ce face obiectul prezentei sesizări a mai fost analizată de instanța supremă, în interpretarea unui act normativ mai vechi, dar care cuprindea o reglementare similară, iar în cauză nu se poate reține caracterul real al elementului de circumstanțiere evidențiat de titularul sesizării (veniturile reclamate fiind, în mod evident, mai mari și nicidecum mai mici decât salariile de încadrare deja valorificate la determinarea drepturilor de pensie ale reclamantului); pe de altă parte, presupusa chestiune de drept trebuia să decurgă din interpretarea unei dispoziții legale, iar nu din aplicarea acesteia în condițiile particulare ale speței, operațiune ce rămâne în atribuțiile instanței investite cu soluționarea cauzei¹⁹; titularul nu a argumentat care ar fi premisele reale care ar legitima necesitatea unei noi/alte rezolvări de principiu a acelorași probleme ori de ce se justifică un reviriment al modului în care aceeași instanță a interpretat aceleași dispoziții legale.

74. Se impune, așadar, concluzia că problema de drept generată de aplicarea dispozițiilor legale invocate în sesizare nu este recentă, existând trei decizii ale instanței supreme, pronunțate în cadrul mecanismului recursului în interesul legii, menționate chiar de către instanța de trimitere, decizii prin care mai multe chestiuni de drept punctuale (ce se regăsesc, în esență, printre criticile formulate în apel) au fost dezlegate în interpretarea și aplicarea unor dispoziții legale anterioare, cu conținut similar — deciziile nr. 5 din 20 septembrie 2010, nr. 19 din 17 octombrie 2011 și nr. 19 din 10 decembrie 2012, pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul competent să judece recursul în interesul legii.

¹⁶ Decizia nr. 1 din 18 noiembrie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 43 din 20 ianuarie 2014; Decizia nr. 2 din 17 februarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 257 din 9 aprilie 2014; Decizia nr. 8 din 27 aprilie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 431 din 17 iunie 2015 etc.

¹⁷ Decizia nr. 20 din 22 iunie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 588 din 5 august 2015.

¹⁸ Deciziile Înaltei Curți de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept nr. 1 din 17 februarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 260 din 9 aprilie 2014; nr. 3 și nr. 4 din 14 aprilie 2014, publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 437 din 16 iunie 2014; nr. 6 din 23 iunie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 691 din 22 septembrie 2014; nr. 13 din 8 iunie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 518 din 13 iulie 2015; nr. 14 din 8 iunie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 736 din 1 octombrie 2015; nr. 19 din 22 iunie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 776 din 19 octombrie 2015 etc.

¹⁹ Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție — Completul pentru delegarea unor chestiuni de drept nr. 46 din 19 iunie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 749 din 19.09.2017.

75. În esență, considerentele care au condus spre o astfel de interpretare au fost următoarele:

76. S-a statuat că, potrivit principiului contributivității, stabilit prin art. 2 lit. e) din Legea nr. 19/2000, fondurile de asigurări sociale se constituie pe baza contribuțiilor datorate de persoanele fizice și juridice participante la sistemul public, drepturile de asigurări sociale convenindu-se în temeiul contribuțiilor de asigurări sociale plătite²⁰.

77. Tot astfel, s-a reținut că²¹ acest principiu era prevăzut, chiar dacă nu era menționat în mod expres, și în legea anterioară, respectiv Legea nr. 3/1977 privind pensiile de asigurări sociale de stat și asistență socială, cu modificările ulterioare²² (Legea nr. 3/1977), stipulându-se că dreptul la pensie era recunoscut tuturor cetățenilor care au desfășurat o activitate permanentă pe baza unui contract de muncă pentru care angajatorii au plătit contribuția pentru asigurări sociale prevăzută de lege.

78. Apariția Legii nr. 19/2000 a dus la crearea unui sistem de asigurări sociale de tip nou, construit în jurul unui principiu fundamental, și anume că orice element salarial efectiv încasat pe parcursul întregului stagi de cotizare, pentru care salariatul și/sau angajatorul (în funcție de reglementarea în vigoare) au/a achitat statului contribuții de asigurări sociale, trebuie să se reflecte în cuantumul pensiei.

79. În acest sens, pentru înlăturarea inechităților dintre Legea nr. 19/2000 și Legea nr. 3/1977, în cursul anului 2005 a apărut Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 4/2005, iar dispozițiile art. 1 și art. 2 alin. (1) din acest act normativ stipulează că se recalculează toate pensiile din sistemul public provenite din fostul sistem al asigurărilor sociale de stat, stabilite în baza legislației în vigoare anterior datei de 1 aprilie 2001, recalculare ce se face cu respectarea prevederilor Legii nr. 19/2000.

80. Astfel, în condițiile în care se constată de către instanțele investite cu cereri de recalculare a pensiilor că pentru sumele salariale reprezentând venituri suplimentare pentru munca în acord angajatorul a plătit contribuția de asigurări sociale la sistemul public de pensii, că aceste drepturi salariale suplimentare au fost incluse în salariul de bază brut, că bugetul asigurărilor sociale a fost alimentat cu contribuția de asigurări sociale plătită de către angajator, aferentă veniturilor salariale suplimentare obținute de către salariați, este firesc ca o parte din această contribuție să revină foștilor salariați, în prezent pensionați și să fie avută în vedere la recalcularea drepturilor de pensie.

81. Deciziile Înaltei Curți de Casație și Justiție pronunțate în procedura recursului în interesul legii sunt obligatorii pentru instanțe, conform art. 517 alin. (4) din Codul de procedură civilă, respectiv art. 330⁷ alin. 4 din Codul de procedură civilă de la 1865.

82. Ca atare, rațiunile care au stat la baza interpretării dispozițiilor art. 164 alin. (1)—(3) din Legea nr. 19/2000, prin deciziile instanței supreme evocate chiar de instanța de trimitere, se transpun egal în interpretarea dispozițiilor art. 165 alin. (1)—(3) din Legea nr. 263/2010, care fac obiectul prezentei sesizări.

83. De altfel, instanța supremă a statuat²³, într-un context similar, că problema de drept care face obiectul sesizării nu are caracter de nouate, atât timp cât printr-o decizie pronunțată în aceeași procedură a hotărârii prealabile a fost explicat sensul interpretării unei dispoziții legale anterioare, ale cărei principii transcend intrării în vigoare a actelor normative a căror interpretare s-a solicitat prin sesizare.

84. În același timp, față de deciziile instanței supreme anterior evocate, obligatorii *erga omnes*, se constată că nu este îndeplinită nici condiția de admisibilitate care impune ca Înalta Curte de Casație și Justiție să nu fi statuat asupra chestiunii de drept sesizate.

85. În ce privește obligația judecătorilor de a se conforma jurisprudenței Secțiilor Unite ale instanței supreme, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că reunirea Secțiilor Unite ale unei jurisdicții are drept scop să confere autoritate deosebită celor mai importante decizii de principiu pe care această jurisdicție este chemată să le pronunțe; această autoritate particulară — fiind vorba de o curte supremă — se impune atât secțiilor acestei jurisdicții, cât și jurisdicțiilor inferioare, fără a se aduce atingere dreptului și sarcinii lor de a examina, în totală independență, cazurile concrete care le sunt supuse judecării²⁴.

86. Relevante sunt, de asemenea, jurisprudența și opiniile exprimate de curțile de apel din țară. S-a susținut că o astfel de chestiune de drept nu ar putea fi identificată, întrucât s-ar pune cu elocvență problema înrăutățirii situației contestatorului în cadrul propriei acțiuni (s-ar ajunge la situația diminuării drepturilor de pensie în cadrul contestației formulate de pensionar); una dintre opiniile exprimate este în sensul că nu se poate realiza o combinare a art. 165 din Legea nr. 263/2010 cu principiul contributivității, astfel încât instanța va trebui să analizeze situația tuturor veniturilor realizate pentru care rezultă că au fost plătite contribuții de asigurări sociale, urmând a dispune valorificarea acestora doar în situația în care s-ar ajunge la o pensie mai mare decât cea rezultată din decizia de pensie contestată.

87. Pe de altă parte, practica judiciară și punctele de vedere ale instanțelor din țară sunt unitare, fiind pronunțate în această materie, încă din anii 2010—2012, hotărâri judecătorești definitive care au adoptat, unanim, același gen de soluție; s-a opinat că dispozițiile art. 165 din Legea nr. 263/2010 nu comportă probleme deosebite de interpretare, în condițiile existenței deciziilor pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul competent să soluționeze recursul în interesul legii, anterior menționate; s-a apreciat și că trebuie să se manifeste consecvență în aplicarea principiului contributivității, întrucât acest principiu se regăsește, identic ca formulare, și în Legea nr. 263/2010, dar și în Legea nr. 19/2000; una din opiniile exprimate este în sensul că principiul contributivității nu poate fi aplicat în abstract, ci în limitele legii și ale dovezilor din care trebuie să rezulte îndeplinirea condițiilor legii.

88. În plus, instanțele de judecată, indiferent de nivelul și competența lor, nu pot ignora jurisprudența instanței de contencios european, conform căreia drepturile de asigurări sociale convenite în baza contribuțiilor de asigurări sociale plătite constituie un bun patrimonial în sensul art. 1 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale²⁵. De asemenea, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a decis că drepturile de asigurări sociale sunt legate de plata contribuțiilor de asigurări sociale specifice²⁶.

89. Într-un astfel de context jurisprudențial, instanța supremă a statuat în mod consecvent că nu numai atributul de nouate, ci și cel de dificultate se pierd pe măsură ce chestiunea de drept a primit o dezlegare din partea instanțelor, în urma unei interpretări adecvate, iar eventualele opinii jurisprudențiale izolate sau pur subiective nu ar putea constitui temei declanșator al mecanismului pronunțării unei hotărâri prealabile²⁷.

²⁰ Decizia nr. 5/2010.

²¹ Decizia nr. 19/2011.

²² Abrogată de Legea nr. 19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi sociale, cu modificările și completările ulterioare.

²³ Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept nr. 11 din 20 februarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 204 din 24 martie 2017.

²⁴ Cauza *Moșteanu contra României*, Hotărârea din 22 noiembrie 2002.

²⁵ Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 7 februarie 2012, pronunțată în Cauza *Ana Maria Frimu ș.a. împotriva României*.

²⁶ Hotărârea în Cauza *Gaygusuz împotriva Austriei* din 16 septembrie 1996.

²⁷ Decizia nr. 6 din 23 iunie 2014, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 691 din 22 septembrie 2014.

90. Pentru toate aceste considerente se poate concluziona că sesizarea Curții de Apel Galați — Secția conflicte de muncă și asigurări sociale supune interpretării o problemă de drept care nu este nouă, nu comportă o reală dificultate, câtă vreme nu a apărut în ordinea juridică niciun element nou care să reconfigureze efectele deciziilor anterior amintite.

91. Chiar dacă nu este prevăzută ca o condiție de admisibilitate pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile, problema eficienței sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție

raportată la rezolvarea litigiului în care a intervenit reclamă ca identificarea chestiunii de drept de către titularul sesizării să vizeze o chestiune juridică reală, care ridică probleme de interpretare a unor dispoziții legale imperfecte, lacunare ori contradictorii, ce necesită rezolvarea de principiu a chestiunii de drept în procedura hotărârii prealabile, și nu realizarea unor operațiuni de interpretare și aplicare a unui text de lege în raport cu circumstanțele particulare ce caracterizează fiecare litigiu²⁸.

92. În considerarea argumentelor expuse, Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept constată că sesizarea de față nu este admisibilă, întrucât mecanismul de unificare a practicii judiciare reglementat de dispozițiile art. 519 din Codul de procedură civilă poate fi uzitat doar ca urmare a întrunirii condițiilor restrictive de admisibilitate evocate, rolul său unificator putând fi exercitat numai în privința chestiunilor de drept noi, care se impun cu pregnanță a fi lămurite și care prezintă o dificultate suficient de mare, în măsură să reclame intervenția instanței supreme.

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

În numele legii

DECIDE:

Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Curtea de Apel Galați — Secția conflicte de muncă și asigurări sociale în Dosarul nr. 857/113/2016, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile cu privire la modul de interpretare și aplicare a prevederilor art. 165 din Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, cu modificările și completările ulterioare, raportat la principiul contributivității reținut în considerentele Deciziei nr. 5 din 20 septembrie 2010, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție — Secțiile Unite, și ale deciziilor nr. 19 din 17 octombrie 2011 și nr. 19 din 10 decembrie 2012, pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție — Completul competent să judece recursul în interesul legii, în situația în care veniturile realizate de salariat în perioada anterioară anului 2001 sunt mai mici decât salariile înscrise în carnetul de muncă.

Obligatorie, potrivit dispozițiilor art. 521 alin. (3) din Codul de procedură civilă.

Pronunțată în ședință publică, astăzi, 20 noiembrie 2017.

VICEPREȘEDINTELE ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

GABRIELA ELENA BOGASIU

Magistrat-asistent,

Elena Adriana Stamatescu

²⁸ Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept nr. 9 din 20 februarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 246 din 10 aprilie 2017, Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție — Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept nr. 28 din 21 septembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 772 din 16 octombrie 2015.

EDITOR: GUVERNUL ROMÂNIEI

„Monitorul Oficial” R.A., Str. Parcului nr. 65, sectorul 1, București; C.I.F. RO427282,
IBAN: RO55RNCB0082006711100001 Banca Comercială Română — S.A. — Sucursala „Unirea” București
și IBAN: RO12TREZ7005069XXX000531 Direcția de Trezorerie și Contabilitate Publică a Municipiului București
(alocat numai persoanelor juridice bugetare)

Tel. 021.318.51.29/150, fax 021.318.51.15, e-mail: marketing@ramo.ro, internet: www.monitoruloficial.ro

Adresa pentru publicitate: Centrul pentru relații cu publicul, București, șos. Panduri nr. 1,
bloc P33, parter, sectorul 5, tel. 021.401.00.73, fax 021.401.00.71 și 021.401.00.72

Tiparul: „Monitorul Oficial” R.A.

5 948493 089735